

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

KATI VIRTANEN

Suunnitelma Satakunnan Sininauha ry:n vastuullisuusohjelmaksi

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA
2023

TIIVISTELMÄ

Virtanen, Kati: Suunnitelma Satakunnan Sininauha ry:n vastuullisuusohjelmaksi

Opinnäytetyö, AMK

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Joulukuu 2023

Sivumäärä: 56

Opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia vastuullisuusohjelma Satakunnan Sininauha ry:lle. Satakunnan Sininauha on Satakunnassa ja erityisesti Porin seudulla toimiva yleishyödyllinen yhdistys, joka tarjoaa asumispalveluita sekä toimintaa erilaisten hankkeiden muodossa. Vastuullisuusohjelmalla haetaan yhdistykselle kilpailuetua ja uskottavuutta muista toimijoista erottumiseen.

Työssä selvitettiin, millainen vastuullisuusohjelma tukisi ja edistäisi yhdistyksen toimintaa. Pohdittiin, miten vastuullisuusohjelma saadaan osaksi yhdistyksen toimintaa ja miten sidosryhmät saadaan sitoutettua mukaan. Selvitettiin vastuullisuusohjelman taustalla vaikuttavia normeja ja lainsäädäntöä sekä erot termien yhteiskuntavastuu ja yritysvastuu välillä. Työssä pohdittiin erilaisia tapoja raportoida vastuullisuudesta sekä käsiteltiin onnistuneen raportin sisältöä ja tunnusmerkkejä, vaikka tässä työssä ei itse raportointia toteutettu.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineistona käytettiin yhdistykseltä saatuja dokumentteja ja haastatteluja, joille tehtiin sisällönanalyysi. Kestävän kehityksen periaatteet toimivat viitekehityksenä suunnitelmalle ja vastuullisuusohjelman teemat pohjattiin yhdistyksen strategiaan sekä arvoihin. Lopputuloksena valmistui vastuullisuusohjelma, joka on jaoteltu kolmeen osaluokkaan: ympäristövastuuseen, sosiaaliseen vastuuseen sekä taloudellishallinnolliseen vastuuseen.

Vastuullisuusohjelman pohjalta yhdistyksen on helpompi lähteä toteuttamaan vastuullisuusraportointia. Suunnitelmassa on valmiina kestävän kehityksen periaatteisiin nojaavat tavoitteet, toimenpiteet niiden saavuttamiseksi sekä mittarit kehityksen ja tulosten mittaamiseen. Ohjelmassa listatut kehityskohteet kasvattavat yhdistyksen uskottavuutta sidosryhmien keskuudessa ja ohjelmaan on mahdollista saada sitoutettua mukaan yhteistyökumppaneita. Samalla yhdistyksen imago kirkastuu ja tunnettavuus kasvaa.

Avainsanat: kestävä kehitys, Satakunnan Sininauha ry, vastuullisuus, vastuullisuusohjelma, vastuullisuusraportti, yhteiskuntavastuu, yritysvastuu

Abstract

Virtanen, Kati: Plan for Satakunnan Sininauha's responsibility programme
Bachelor's thesis
Degree programme in Business Administration
December 2023
Number of pages: 56

The purpose of the thesis was to develop a responsibility programme for Satakunnan Sininauha ry. Satakunnan Sininauha is a non-profit association operating in Satakunta and especially in the Pori region. It provides housing services and service activities in the form of various projects. Housing services are put out to tender at regular intervals and funding is sought for projects every year or two. The responsibility programme enables the association to gain a competitive advantage and credibility to differentiate itself from other operators.

The work examined what kind of responsibility programme would support and promote the association's activities. It was considered how to integrate the responsibility programme into the association's activities and how to engage stakeholders. The standards and legislation behind the responsibility programme and the differences between the terms corporate social responsibility and corporate responsibility were identified. The work considered different ways of reporting on sustainability and discussed the content and characteristics of a successful report, although this work did not include reporting itself.

The thesis was conducted as qualitative research. The data used were documents and interviews from the association and material were subjected to content analysis. The principles of sustainable development served as a framework for the plan and the themes of the responsibility programme were based on the association's strategy and values. The result was a responsibility programme divided into three areas: environmental responsibility, social responsibility, and economic and administrative responsibility.

The responsibility programme makes it easier for the association to start implementing sustainability reporting. The plan sets out objectives based on the principles of sustainable development, measures to achieve them and indicators to measure progress and results. The development areas listed in the programme will increase the credibility of the association among its stakeholders, and it will be possible to engage partners in the programme. At the same time, the association's image and visibility will be enhanced.

Keywords: sustainable development, Satakunnan Sininauha ry, responsibility, responsibility programme, responsibility report, corporate social responsibility, corporate responsibility

ALKUSANAT

Kiitokset Satakunnan Sininauhalle tilaisuudesta tutustua yhdistykseen ja sen tärkeään toimintaan sekä mahdollisuudesta tehdä opinnäytetyö.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	9
2.1 Tarkoitus, tutkimuskysymykset ja tavoite.....	9
2.2 Teoreettinen viitekehys.....	10
2.3 Tutkimusmenetelmä	12
3 SATAKUNNAN SININAUHA	13
3.1 Yhdistys, toimintaperiaatteet sekä tavoitteet	13
3.2 Yhdistyksen palvelutuotanto, hankkeet ja toiminnan arviointi.....	14
3.3 Vastuullisuusohjelman pohjautuminen	16
4 YRITYSVASTUUN JA VASTUULLISUUSRAPORTOINNIN KEHITYS SEKÄ RAPORTOINTI.....	18
4.1 Vastuullisuuden kehitys sekä yhteiskuntavastuu- ja yritysvastuutermien erot	18
4.2 Lähtökohtia vastuullisuuden määrittämiselle organisaatiossa	21
4.3 Raportointi ja ohjeistot: GRI ja ESG	22
5 NORMIT JA LAINSÄÄDÄNTÖ VASTUULLISUUSRAPORTOINNIN TAUSTALLA	24
5.1 Normit yritys vastuun taustalla.....	24
5.2 EU-direktiivi ja kirjanpitolaki pohjana yritys vastuuraportoinnissa	26
5.3 Lainsäädäntö kolmiosaisen vastuullisuusjaottelun taustalla	27
5.3.1 Ympäristövastuu	27
5.3.2 Sosiaalinen vastuu.....	29
5.3.3 Taloudellinen ja hallinnollinen vastuu	30
6 VASTUULLISUUSRAPORTIN SISÄLTÖ JA HYVÄN RAPORTIN TUNNUSMERKIT	31
6.1 Vastuullisuusraportin laatiminen ja huomioitavat asiat	31
6.2 Sidosryhmien vaikuttavuus.....	34
6.3 Hyvän vastuullisuusraportin tunnusmerkit	36
7 VASTUULLISUUSOHJELMA.....	38
7.1 Satakunnan Sininauhan strategia.....	38
7.2 Vastuullisuusohjelma teemoittain	39
7.2.1 Ympäristövastuu	41
7.2.2 Sosiaalinen vastuu.....	42
7.2.3 Taloudellis-hallinnollinen vastuu	45
7.3 Valmis suunnitelma	46
8 YHTEENVETO JA POHDINTA	47

LÄHTEET	49
LIITE 1: PORIN SININAUHAN STRATEGIA 2022–2025	52
LIITE 2: KESTÄVÄN KEHITYKSEN HUONEENTAUTUT 2023	53
LIITE 3: LUONNOS VASTUULLISUUSOHJELMAKSI	55

KÄSITELUETTELO

ESG (environmental, social, governance):

Sijoittajapiirien suosima vastuullisuusohjeisto, jossa vastuualueet on jaettu kolmeen osa-alueeseen: ympäristövastuu, sosiaalinen vastuu ja hallinnollinen vastuu.

GRI (Global Reporting Initiative):

GRI on itsenäinen säätiö, joka on kehittänyt ohjeistoja yritysvastuun raportointiin vuosikymmenien ajan; viimeisimpänä päivitettyään GRI-standardin. Yksi merkittävimmistä maailmanlaajuisista ohjeistoista vastuuraportointiin.

Vastuullisuusohjelma:

Organisaatio laatii toiminnalleen ohjelman joko valmiin ohjeiston, esim. GRI/ESG, pohjalta tai käyttämällä sopivia osia siitä. Ohjelmassa on mm. vaikutusarviointia, tavoitteita ja riskien hallintaa.

Vastuullisuusraportti:

Vastuullisuusohjelman pohjalta kerätään esimerkiksi vuoden ajalta tietoa ja mitataan toimintaa, jonka jälkeen tulokset raportoidaan avoimesti ja saatetaan sidosryhmille luettavaksi.

Yhteiskuntavastuu:

Yhteiskuntavastuu on organisaation vastuuta toimintansa aiheuttamista suorista ja epäsuorista vaikutuksista yhteiskuntaan. Yhteiskuntavastuun voi nähdä ulottuvan laajemmalle kuin yritysvastuun.

Yritysvastuu:

Yritysvastuu on minimissään yrityksen lainsäädännöllisen vastuun kantamista. Yrityksen oma toiminta korostuu yhteiskuntaa enemmän.

1 JOHDANTO

Yritystoiminnan vastuullisuus on ollut vuosikymmeniä aihe, jonka merkitys vain kasvaa. Yrityksiltä, ja muilta toimijoilta yhteiskunnassa, vaaditaan avoimuutta toiminnassaan sekä vastuunkantoa niin työntekijöistä kuin esimerkiksi ympäristöä kohtaan kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Mitä suurempia toimijat ovat, sen säädellympää niiden raportointi omista toimistaan on. Ja vaikka vastuullisuudesta raportointi ei lainsäädännöllisesti koske pienempiä organisaatioita, on sen hyödyt tunnustettu ja yhä useampi toimija raportoi vapaaehtoisesti.

Sain opinnäytetyöni toimeksiantona Satakunnan Sininauha ry:ltä, entinen Porin Sininauha ry, joka toivoi suunnitelmaa vastuullisuusohjelmaksi. Ohjelman toivottiin pohjautuvan yhdistyksen strategiaan ja arvoihin. Tavoitteenani oli selvittää, millainen vastuullisuusohjelma tukisi ja hyödyttäisi yhdistyksen toimintaa. Satakunnan Sininauha toimii kilpailutetulla sosiaalipalveluiden alalla, jossa muuttuviin tarpeisiin nopea vastaaminen takaa toiminnan jatkuvuuden. Vastuullisuusohjelman toivotaan lisäävän yhdistyksen uskottavuutta ja luotettavuutta muiden toimijoiden joukossa.

Yleisessä keskustelussa sekä monissa tutkimissani lähdeeteoksissa yhteiskuntavastuu ja yritysvastuu kulkevat termeinä rinnakkain tai toisiinsa sekoittuneina. Työssäni selvitän, mitä eroa näiden kahden termin välillä on, tutustun erilaisiin raportointitapoihin ja listaan hyvän vastuullisuusraportin tunnusmerkkejä, vaikka työssäni ei toteuteta itse raportointia. Lisäksi tutkin vastuuraportoinnin taustalla vaikuttavia normeja ja lainsäädäntöä. Vastuullisuusohjelman raportointia varten on olemassa monia valmiita ohjeistuksia, mutta yritysten ei kannata kopioida niitä suoraan omaksi ohjelmakseen: niistä kannattaa poimia parhaiten osuvat teemat ja miettiä omaan toimintaan sopivat kehityskohteet sekä tavoitteet.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

2.1 Tarkoitus, tutkimuskysymykset ja tavoite

Opinnäytetyöni on toimeksianto Porin Sininauha ry:ltä (jatkossa Satakunnan Sininauha tai Sininauha). Yhdistyksen nimi vaihtui marraskuussa 2023 Porin Sininauhasta Satakunnan Sininauhaksi. Myöhäisen nimenvaihdoksen johdosta työssäni esiintyy kumpaakin nimeä, koska kaikki materiaali on hankittu ”Porin Sininauhan” aikaan.

Yhdistys toivoi suunnitelmaa vastuullisuusohjelmaksi. Työni tarkoituksena oli selvittää vastuullisuusohjelman laadintaa sekä sen taustalla vaikuttavaa sääntöstelyä ja lainsäädäntöä oikeudellisen puolen tuomiseksi työhöni. Tutkimuskysymyksekseni muotoutui:

- Millainen vastuullisuusohjelma tukee Satakunnan Sininauha ry:n toimintaa?

Alakysymyksinä mietin myös:

- Millaista lainsäädäntöä on vastuullisuuden taustalla?
- Miksi vastuullisuusohjelmaa tarvitaan?
- Millaisista teemoista vastuullisuusohjelma koostuu?
- Miten vastuullisuusohjelma saadaan osaksi Satakunnan Sininauha ry:n toimintaa?
- Miten sidosryhmät saadaan sitoutettua mukaan?

Tavoitteena oli saada tehtyä yhdistykselle vastuullisuusohjelma, joka tukisi yhdistyksen toimintaa ja jolla saataisiin sitoutettua sidosryhmiä mukaan. Vastuullisuusohjelman toivottiin pohjautuvan yhdistyksen strategiaan sekä arvoihin ja ohjelmasta toivottiin tuomaan kilpailuetua muiden toimijoiden joukossa.

2.2 Teoreettinen viitekehys

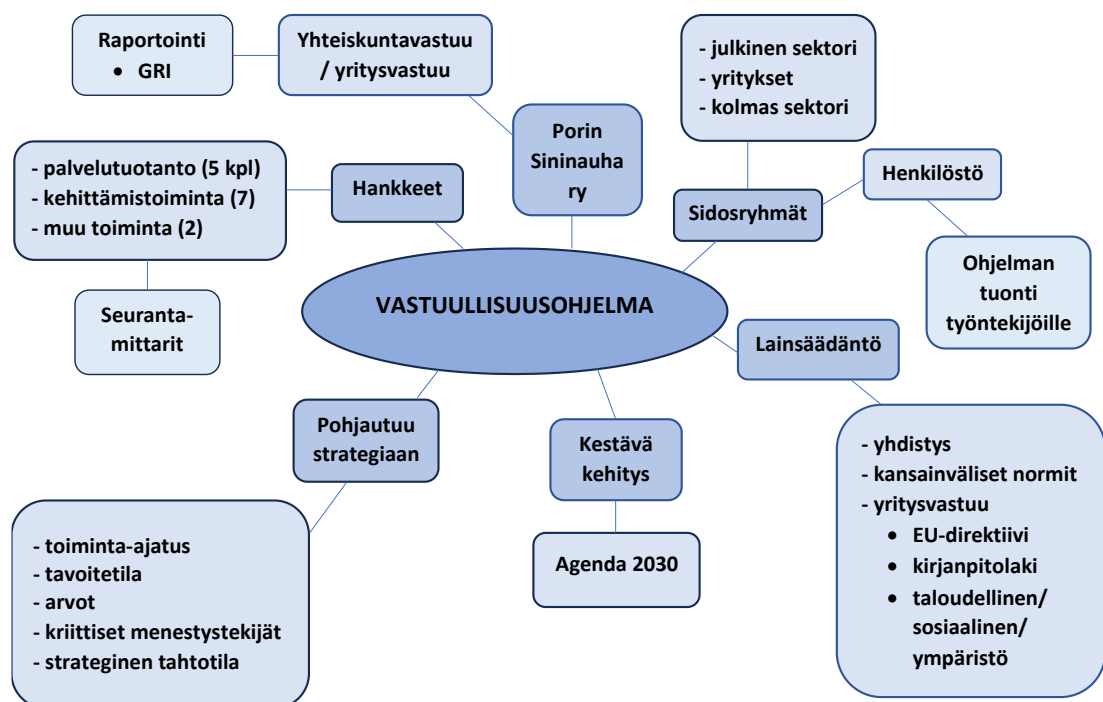
Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu käsitteiden selvittämisestä, vastuullisuusraportoinnin taustalla olevasta lainsäädännöstä ja siihen vaikuttavista kansainvälisistä normeista, kestävän kehityksen viitekehuksesta sekä raportointiohjeistuksista ja raportin laatimisesta. Hain lähdekirjallisuutta työtäni varten Finnasta aiheeseen liittyvillä hakusanoilla, käytin Googlea yritysten vastuullisuusraporttien ja vastuullisuusohjelmien hakemiseen, jotta pääsen tutustumaan niihin tarkemmin ja yritin hakea Google Scholarista artikkeleita. Valtioneuvoston sivuilla tutkin ajankohtaista tietoa Agenda2030-ohjelmasta ja kestävän kehityksen periaatteista sekä Yhteiskuntasitoumuksesta. Työ- ja elinkeinoministeriön sivujen tietopaketti vastuullisuusraportoinnista selkeytti lainsäädännöllistä lähtökohtaa. Porin Sininauhan omilta sivuilta löytyi tietoa yhdistyksestä ja kyselytuloksia; kotisivut olivat vielä joulukuun 2023 alussa vanhalla nimellä.

Yhteiskuntavastuuseen liittyvää kirjallisuutta löytyy 2010 luvun alusta lähtien ihan viime vuosiin; tosin termi on vaihtunut myöhemmin yritysvastuuksi. Kirjallisuuden pohjalta pystyy näkemään vastuullisuuden kehityksen aikakausien mukana ja mitä asioita on kulloinkin painotettu. Vastuullisuusohjelmia on myös laadittu aiemmin opinnäytetöinä, joita tutkimalla löytyi lähdeaineistoa omaa työtä varten. Itse vastuullisuusohjelman pohjalta toteutettua raportointia varten kerätään materiaalia ainakin vuoden ajalta, joten se rajautuu tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Kirjoitan kuitenkin osion vastuullisuusraportin sisällöstä ja hyvän raportin tunnusmerkeistä, jotta tulevaa raportointia olisi helpompi lähteä toteuttamaan.

Tutustuin yhdistykseen ja sen toimintaan toiminnanjohtajan ja kehittämisspäälikön haastattelussa, jonka yhteydessä sain myös materiaalia yhdistyksestä. Myös Sininauhan kotisivuilta sain tietoa toiminnasta. Toimeksiantajan esittelyn jälkeen käyn läpi yhteiskuntavastuun ja yritysvastuun kehitystä sekä näiden termien eroja. Tutkin yritysvastuuseen vaikuttavaa sääntelyä sekä vastuullisuuden taustalla vaikuttavaa lainsäädäntöä. Vastuullisuuteen vaikuttaa monia lakeja ja niissä on vaihtelua toimialan mukaan. Tässä työssä käsiteltyjä ovat

muun muassa perustuslaki (Suomen perustuslaki 731/1999), kirjanpitolaki (KPL 1336/1997), ympäristönsuojelulaki (527/2014), sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki (612/2021), yksityisistä sosiaalipalveluista annettu laki (922/2011) ja työturvallisuuslaki (738/2002). Yritysvastuuraportointi ei lainsäädännöllisesti kosketa pienimuotoista, yleishyödyllistä rekisteröityä yhdistystä, mutta Sininauhan toimiala huomioiden voidaan katsoa sen lisäksi kilpailuetua ja edelläkävijyyttä (Koipijärvi & Kuvaja, 2020, s. 25).

Suunnittelin alkuun käsitekartan, johon keräsin teemoja vastuullisuusohjelman ympärille (kuvio 1). Käsitekartan avulla pystyin hahmottamaan kokonaisuutta ja mistä lähteä työssäni liikkeelle. Käydessäni läpi teoriaa sain lisättyä käsitekarttaan uusia, tarkentavia teemoja. Kartan avulla pystyin seuraamaan, että kaikki tarpeelliset osa-alueet tulivat käsitellyiksi työssäni. Työ kuitenkin tarkentui kirjoitusvaiheessa ja käsitekartasta puuttuukin osa teemoista, joita olen työhöni ottanut mukaan.

Kuvio 1. Käsitekartta vastuullisuusohjelman ympärille.

2.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä toteutin laadullista tutkimusta, koska sen tulosten katsotaan pätevän kohdetapauksessa eikä päämääränä ole asian yleistäminen. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkinnan antaminen siitä, jolloin yksittäinen tapaus tulee tutkittua perusteellisesti. Tutkimuksen etenemissuunta on yleensä käytännöstä teoriaan, mutta prosessia ei voi pitää suoraviivaisena eikä se sitä tässäkään ollut. (Kananen, 2017, 35–36, 41.) Vaikka alkuhaastattelun jäljiltä yleislinjat vastuullisuusohjelmalle olivat selvät, palasin teoriaa kirjoittaessani useasti yksityiskohtaistamaan työtä.

Työssäni oli sekä sekundaarisia että primäärisiä aineistonkeruumenetelmiä (Kananen, 2017, s. 82–83). Sain yhdistykseltä käyttööni erilaisia dokumentteja: toimintakertomuksia, toimintasuunnitelman, strategian, omavalvontasuunnitelmia ja asiakaskyselytuloksia. Lisäksi sain aineistoa haastatteluilla Satakunnan Sininauhan toimipisteellä 3.2. ja 23.8.2023 sekä sähköpostin välityksellä. Sähköpostin välityksellä pystyin tekemään yksittäisiä tarkentavia kysymyksiä esimerkiksi yhdistyksen strategiassa olevista teemoista. Helmikuussa käydyssä avoimessa haastattelussa sain kattavan kuvauksen yhdistyksen toiminnasta ja kävimme läpi pohjaa vastuullisuusohjelmalle. Elokuun haastattelussa kysyin opinnäytetyötä tehdessäni esiinnousseista asioista ja keräsin tietoa, millaisia toimia yhdistyksessä oli valmiiksi tehtynä kestäväan kehitykseen liittyen. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 208–209.) Tällöin päädyimme työhöni suunnitelmana vastuullisuusohjelmasta ja ehdotin heille jatkotyönä vastuullisuusraportointia.

Aineiston pohjalta aloin laatimaan suunnitelmaa vastuullisuusohjelmaksi. Tutkin kestäväan kehityksen teemoja, joista valitsin mielestäni kahdeksan Sininauhalle sopivaa aihealuetta. Yhteiskuntasitoumuksen teemoista valitsin myös kolme teemaa, jotka sopisivat alkuun otettaviksi heidän toimintaansa mukaan. Kestäväan kehityksen teemoista aloin rakennella sopivia kokonaisuuksia tavoitteiksi toiminnassa, tehtävistä toimenpiteistä niiden saavuttamiseksi sekä

mittareista, joilla kehitystä havainnoidaan. Lopuksi hahmottelin valmiin vastuullisuusohjelman (liite 3).

Tutkimukseni tulosten luotettavuutta ei voi mitata, koska teen vasta suunnitelmaa ja tuleva ohjelma muotoutuu sellaiseksi, minkä yhdistys kokee itselleen sopivaksi vastuullisuusohjelmaksi. Olen tehnyt oman tulkintani lähdeaineistoon ja teoriaan pohjautuen: olen ottanut huomioon toiveen ohjelman pohjautumisesta strategiaan sekä arvoihin, mutta tuonut teoriasta oppimiani yksityiskohtaisempia ideoita suunnittelemaan. Suunnitelman pohjalta yhdistyksen on mahdollisesti helpompi jatkaa vastuullisuusraportointiin. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 231–233.)

3 SATAKUNNAN SININAUHA

3.1 Yhdistys, toimintaperiaatteet sekä tavoitteet

Satakunnan Sininauha on yleishyödyllinen yhdistys, joka on toiminut vuodesta 1965 (Porin Sininauha n.d.c, s. 2). Yhdistyksen nimenmuutoksen taustalla on sosiaali- ja terveystalveluiden siirtyminen kunnilta hyvinvointialueelle. Tämä on johtanut siihen, että asiakkaita voi tulla koko Satakunnan alueelta yhdistyksen palvelutuotannon piiriin. (Koivisto, 2023.)

Yhdistyksellä on jäsenistön valitsema hallitus, joka valitsee toiminnanjohtajan yhdistykselle. Toiminnanjohtaja vastaa yhdistyksen operatiivisesta johtamisesta. Henkilökuntaa on vuonna 2023 palkattuna 30, lisäksi on palkkatuettuja kolme ja vapaaehtoisia noin 25. Henkilöstön osaamistasosta huolehditaan kannustamalla koulutuksiin, TYHY- ja kehittämispäivillä sekä säännöllisillä palavereilla ja kokoontumisilla. Henkilöstön jaksamisesta huolehditaan muun muassa työnohjauksella, työsuojelutoiminnalla, työterveyspalveluilla sekä kannustamalla avoimeen toimintakulttuuriin ja vuorovaikutukseen. Yhdistys

toimii sääntöjensä määräämällä tavalla hyvää hallintotapaa noudattaen: tavoitteena on avoin ja läpinäkyvä toiminta. (Porin Sininauha, n.d.c, s. 2–3.)

Yhdistyksen toiminta-ajatuksena on kulkea tukea tarvitsevien rinnalla ja ohjata heitä ulos vaikeasta elämäntilanteesta. Yhdistyksen toiminnan taustalla vaikuttavat seuraavat arvot:

- jokaisen jakamaton ihmisarvo
- yksilön ainutlaatuisuuden kunnioittaminen
- yhdenvertainen kohtaaminen
- palvelulupausten pitäminen
- kestävä kehitys.

Sininauhan strategiaan on määritelty tavoitteeksi olla tunnettu, luotettava ja nykyaikainen palveluntuottaja Satakunnassa. Painopisteet toiminnassa tulevat muuttumaan tulevaisuudessa niukkenevien rahoitusten vuoksi, joista yhtenä syynä on Veikkauksen pienenevät tuotot. Tämä nostaa yhdistyksen kehittämistoiminnan vaikutusten arvioinnin tärkeyttä. (Porin Sininauha, n.d.c, s. 2–3.)

Yhdistyksen tavoitteena on vahvistaa uskottavuutta sekä sidosryhmien että palveluiden käyttäjien suuntaan pitämällä palvelulupaukset ja toimimalla ennalta-arvattavasti sekä vastuullisesti. Yhdistyksen tavoitteena on myös pysyä kilpailukykyisenä toimijana sekä päästä mukaan sote-hyvinvointialueen suunnitteluun ja toteutukseen. Yhdistys katsoo voimavarakseen nopeuden mukautumisessa muuttuviin olosuhteisiin verrattuna muihin toimijoihin. Viestinnän osalta tavoitteena on ollut uudistaa ja kirkastaa Sininauhan imagoa sekä saada luotua Sininauhasta myönteinen kuva laaja-alaisena palvelun tuottajana. (Porin Sininauha, n.d.c, s. 2–3.)

3.2 Yhdistyksen palvelutuotanto, hankkeet ja toiminnan arviointi

Palvelutuotantona Satakunnan Sininauha järjestää asumispalvelua. Sininauhalla on kaksi asumisyksikköä päihderiippuvaisille henkilöille: Ratapiha ja Varikko. Toinen asumisyksiköistä, Varikko, toimii ”Asunto ensin” -periaatteella, jossa päihteettömyys ei ole ensisijainen vaatimus toisin kuin Ratapihalla.

(Porin Sininauha, n.d.c, s. 4–5.) Ratapihalla toimii myös kohtaamispiste Pointti sekä ensisuoja (Porin Sininauha, n.d.b, s. 5). Ensisuoja tarjoaa tilapäisen yöpymismahdollisuuden asunnottomille tai muuten suojan tarpeessa oleville. Ensisuojan tiloissa toimii Porin perusturvan psykososiaalisten palveluiden terveysneuvontapiste Helppi. (Porin Sininauha, n.d.c, s. 4–5.) Lisäksi yhdistyksellä on eri puolilla Poria 15 eri kokoista satelliittiasuntoa, joita tarjotaan asunnottomille, päihde- ja mielenterveysongelmallisille sekä nuorille henkilöille. (Makkonen, 2023.)

Satakunnan Sininauha hallinnoi erilaisia yleishyödyllisiä kehittämishankkeita ja toiminta-avustuksia. Hankkeiden rahoitus tulee monista eri kanavista; rahoittajia ovat esimerkiksi ESR (Euroopan sosiaalirahasto), STEA (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus) sekä Porin kaupunki. Tavoitteena on ollut luoda uudenlaisia palvelukonsepteja sekä yhdistyksen että muiden sosiaalialan toimijoiden käyttöön. Eri hankkeita on ollut käynnissä kahdeksan vuonna 2022:

- Yhdessä eteenpäin: vertaistuellinen kohtaamispaikka Pointti
- Aggredi: väkivaltaisen käyttäytymisen vähentämiseksi
- Tiltti: peliongelmaisille
- Nuorten Digiverstas: nuorille monenlaista tukea
- Korona yhteiskunnan marginaaleissa: syrjäytyneille
- REDI: nuorille työelämävalmiuksia (päättynyt elokuussa 2023)
- UPPO: pitkäkestoista tukea haastaviin elämäntilanteisiin (päättynyt)
- Luova-hanke: yksivuotinen, tavoitteena etsiä parhaiten soveltuvia menetelmiä työskentelyyn (päätyi 2022 syksyllä)

Lisäksi Sininauha on mukana Etsivä Nuoristyössä. Aiemmin oli myös kuntouttavaa työtoimintaa Porin kaupungin kanssa, mutta se on nyt päättynyt. Yhdistys on mukana vuonna 2016 perustetussa Valo-valmennusyhdistyksessä, jossa jaetaan osaamista ja ollaan yhteistyössä muiden järjestöjen kanssa yli maakuntarajojen. (Porin Sininauha, n.d.c, s. 6–9; Porin Sininauha n.d.b, s. 12–19.)

Yhdistyksessä arvioidaan toimintaa ja tuloksellisuutta jatkuvasti. Sosiaalipalveluihin tarvitaan omavalvontasuunnitelmat. Tulostittareina käytetään esimerkiksi asiakasraateja tai asiakaskyselyjä ja niiden tulokset ovat julkisia sekä nähtävillä yhdistyksen kotisivuilla. Satakunnan Sininauhassa on käytössä arviointiohjelma, jossa jokaisen kehittämishankkeen arviointi toteutetaan ennalta ja se pitää sisällään työntekijöiden itsearvion, sidosryhmäkyselyn, mahdolliset vapaaehtoisten arvioinnit sekä asiakkaiden yleisarvioinnin. Tämän lisäksi hankkeissa toteutetaan vielä vaikuttavuusarviointia: asiakkaat arvioivat omaa tilannettaan ja sen kehittymistä tietyistä lähtökohdista käsin erilaisin seuranta-jaksoin. (Porin Sininauha, n.d.c, s. 10.)

3.3 Vastuullisuusohjelman pohjautuminen

Yhdistyksessä toivottiin, että vastuullisuusohjelma pohjautuisi yhdistyksen arvoihin ja strategiaan. Yhdistyksen strategia on suunniteltu vuosille 2022–2025, jossa on määriteltynä toiminta-ajatus, tavoitetila, arvot, kriittiset menestystekijät sekä strateginen tahtotila. Toiminta-ajatuksena on ihmisten rinnalla kulkeminen ja tukeminen erilaisissa elämäntilanteissa sekä toivon, ilon ja uuden alun mahdollisuuksien tarjoaminen. Tavoitetilaksi on määritelty luotettava ja innovatiivinen toimija, joka on tunnettu sekä tunnustettu sosiaali- ja työllisyyspalvelujen kehittäjä Satakunnassa. Yhdistyksen arvot ovat tarkemmin kuvattuna kuviossa 2. (Porin Sininauha, n.d.a, s. 2; liite 1.)

Kuvio 2. Satakunnan Sininauhan arvot (Porin Sininauha, n.d.a, s. 2; liite 1).

Kriittisinä menestystekijöinä pidetään yhdistykselle heidän palvelujaan, henkilöstön osaamista, toiminnan kehittämistä sekä yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Palveluiden kerrotaan olevan jatkuvassa vuoropuhelussa käyttäjiensä kanssa ja että ne muovautuvat joustavasti ajassa sekä elämäntilanteissa ilmenneiden tarpeiden mukaan. Yhdistyksellä on monipuolinen palveluvalikoima, laajaa sidosryhmäyhteistyötä sekä joustava organisaatio. Palveluiden vaikuttavuutta ja tyytyväisyyttä mitataan säännöllisesti sekä sidosryhmille että palveluiden käyttäjille suunnatuilla kyselyillä. Yhdistyksen etuna on nopea reagoiminen yhteiskunnan ja yksilön tarpeisiin, minkä mahdollistavat muun muassa matala byrokratia ja asiakkaita lähellä tehtävä työ. Yhteistyötä tehdään aktiivisesti kumppanien näkökulmia kunnioittaen ja uusia kumppanuuksia sidotaan laaja-alaisesti. (Porin Sininauha, n.d.a, s. 3; liite 1.)

Strategisena tahtotilana on lunastaa asiantuntijarooli sosiaali- ja työllisyyspalveluiden tuottajana sekä ihmisryhmien tarpeiden ymmärtäjänä. Yhdistyksessä halutaan lisätä ihmisten tietämystä heidän tuottamistaan palveluista. Yhdistyksessä tehdään vaikuttamistyötä arjessa ilmenneiden rakenteellisten

ongelmien korjaamiseksi. (Porin Sininauha, n.d.a, s. 3; liite 1.) Näitä ovat palvelujärjestelmän ”valuviat” tai asenteet, jotka näyttäytyvät osallisuuden esteinä tai eriarvoistavina tekoina, kuten torjuvana suhtautumisena päihdesairaiden avun pyyntöihin tai etuuksiin tehtävinä leikkauksina. Näiden korjaamiseksi tehdään vaikuttamistyötä esimerkiksi erilaisilla julkilausumilla ja asiantuntijapuheenvuoroilla erilaisissa tilaisuuksissa. Mutta vaikka vaikuttamistyö on poliittista, se ei ole puoluepoliittista. (Makkonen, 2023.) Lisäksi yhdistyksessä toimitaan Agenda2030 tavoitteiden mukaisesti sekä halutaan antaa kestävä kehityksen yhteiskuntasitoutus. (Porin Sininauha, n.d.a, s. 3; liite 1.) Yhdistyksen toiveena on saada sitoutettua myös sidosryhmät mukaan heidän vastuullisuusohjelmaansa.

4 YRITYSVASTUUN JA VASTUULLISUUSRAPORTOINNIN KEHITYS SEKÄ RAPORTOINTI

4.1 Vastuullisuuden kehitys sekä yhteiskuntavastuu- ja yritysvastuutermin erot

Yritysvastuun historia on kehittynyt vuosikymmenten ajan, kun yrityksiltä ja hallituksilta on alettu vaatia toimia ympäristövaikutusten hillitsemiseksi (Liappis ym., 2019, s. 14). YK toi kestävä kehityksen käsitteen esille 1990-luvulla ja YK:n ympäristöohjelma UNEP valmisti ensimmäisen yritysten vastuullisuuden raportointiohjeistuksen vuonna 1999, mistä voidaan katsoa yhteiskuntavastuun käynnistyneen. Tästä ohjeistuksesta kehittyi myöhemmin organisaatio GRI (Global Reporting Initiative), joka on jatkanut ohjeiston päivittämistä säännöllisesti. GRI:tä raportointiohjeistuksineen on pidetty yhtenä merkittävänä yhteiskuntavastuun määrittelijänä ja edistäjänä. (Jussila, 2010, s. 7.)

Yrityksen yhteiskuntavastuu, lyhyesti CSR (corporate social responsibility), on ensimmäisiä käsitteitä, joita on käytetty kuvaamaan vastuullista liiketoimintaa (Liappis ym., 2019, s. 6). Yhteiskuntavastuuta saatettiin pitää alkujaan liiketoiminnasta erillisenä vastuullisuustyönä kuten hyväntekeväisyytenä (Vanhala

ym., 2022, s. 26). CSR-käsite on lyhentynyt vielä muotoon CR (corporate responsibility) eli yritys vastuuksi (Liappis ym., 2019, s. 6). Mutta esimerkiksi Suomessa valtioneuvosto ja EU-tasolla Euroopan komissio käyttävät yhteiskuntavastuun käsitettä synonyymina yritys vastuun käsitteelle (Vanhalala ym., 2022, s. 26). Yritys vastuun ohella muita käytössä olevia termejä ovat esimerkiksi vastuullisuus, kestävä kehitys tai ESG-käsite (environmental, social, governance), jossa yritys vastuun on jaoteltu ympäristö vastuuseen, sosiaaliseen vastuuseen ja taloudellishallinnolliseen vastuuseen (Liappis ym., 2019, s. 6; Vanhalala ym., 2022, s. 25).

Termeinä yhteiskuntavastuu ja yritys vastuun sekoittuvat usein toisiinsa, eikä termin käyttäjä ole välttämättä tarkemmin miettien päätenyt juuri toiseen omassa vastuullisuusviestinnässään. EU:n komission (KOM/2011/681, s. 4) tekemän määritelmän pohjalta Suomen standardisoimisliitto (2006, s. 7) määrittelee yhteiskuntavastuun käsitteenä, ”joka tukee sosiaalisten ja ympäristöön liittyvien kysymysten yhdistämistä liiketoimintaan ja yritysten vuorovaikutukseen sidosryhmien kanssa vapaaehtoisella pohjalla”. Jussila (2010, s. 12–13) kirjoittaa yritysten yhteiskuntavastuun olleen ensimmäinen termi, jolla alettiin sovittamaan kestävä kehityksen viitekehystä yrityskäyttöön. Jussilan mukaan yritys vastuun voi terminä tulkita rajatummaksi kuin kokonaisvaltaisemman yhteiskuntavastuun, koska yritys vastuussa korostuu yrityksen oma toiminta yhteiskuntaa enemmän. Vanhalan ym. (2022, s. 24–25) teoksessa taas yritys vastuun sekoitetaan terminä EU:n määritelmään yhteiskuntavastuusta ja huomautetaan, ettei yritys vastuun yhteydessä vastuulla tarkoiteta oikeudellista vaan yhteiskunnallista vastuuta. Niskalakin ym. kirjoittavat ensin vuoden 2009 (s. 19) teoksessa yhteiskuntavastuusta ja päivitetystä versiossa vuonna 2015 (luku 1) termi on vain vaihtunut yritys vastuuksi – määritelmän ollessa kuitenkin liki sama mitä yhteiskuntavastuulla.

Yhteiskuntavastuullisuuden lähtökohtainen näkemys on, että organisaatio on vastuussa toimintansa aiheuttamista suorista sekä epäsuorista vaikutuksista yhteiskuntaan. Vaikutukset voivat olla myönteisiä tai kielteisiä; taloudellisia, sosiaalisia tai ympäristöllisiä. Yhteiskuntavastuu viittaa näiden vaikutusten tunnistamiseen, haitallisten vaikutusten hallitsemiseen (ja vähentämiseen)

sekä positiivisten edistämiseen. (Lindroos & markkinaosasto, 2016a, s. 8.) Yhteiskuntavastuun katsotaan olevan enemmän kuin vain lakien noudattamista, vaikka minimitaso lähtee siitä. Sitä seuraavana tasona on yrityksen omista periaatteista lähtevä vastuullisuus ja sen jälkeen sidosryhmien odotuksiin vastaaminen. Pisimmilleen vietynä yhteiskuntavastuustrategiaa käytetään nykyisin kilpailukeinona. (Ollikainen, 2004, s. 91.) Yhteiskuntavastuun mielletäänkin alkavaksi vasta siitä, mihin itse lainsäädäntö päättyy ja yritysten odotetaan laajentavan omia vastuualan toimijaan kattamaan esimerkiksi kansainvälisiä sopimuksia ja ohjeistoja (Lindroos & markkinointiosasto, 2016a, s. 8).

Liappis ym. (2019, s. 7) määrittelee yritys vastuuksi lakien noudattamisen sekä niiden vaatimukset ylittäväksi vastuulliseksi liiketoiminnaksi yhteiskunnan hyväksi sekä ympäristön ja ihmisten suojaamiseksi. Vanhala ym. (2022, s. 24) toteaa yrityksen olevan vastuussa vähintäänkin siitä, että se noudattaa olemassa olevaa lainsäädäntöä sekä tunnistaa toimintaansa liittyvät haitalliset vaikutukset pyrkien ehkäisemään ja vähentämään niitä. Toisaalta yhteiskunnalliset ilmiöt, kuten kestävyys, vaatimustenmukaisuus ja eettisyys, kytkeytyvät myös yritys vastuuseen toimien taustavaikuttimina (Vanhala ym., 2022, s. 29).

Edellisten määritelmien perusteella yritys vastuun voisi katsoa olevan lähempänä lainsäädännöllisiä velvoitteita ja lähtevän yrityksen omista tarpeista verrattuna yhteiskuntavastuuseen. Yhteiskuntavastuu näyttäisi olevan laajempialaista vastuunkantoa ja omien vaikutusten seuranta; omalla toiminnalla voidaan yrittää vaikuttaa myös positiivisesti yhteiskuntaan. Rajanveto näiden kahden termin välillä on kuitenkin häilyvä. Satakunnan Sininauhalle näkisin luontevammaksi käsitteeksi yhteiskuntavastuun, koska yhdistyksen lähtökohtaisena toimintaperiaatteena on tehdä hyvää yhteiskunnassa. Jäljempänä vastuu-termien käyttöni määräytyy sen perusteella, kumpaa on lähdekirjallisuudessa käytetty.

4.2 Lähtökohtia vastuullisuuden määrittämiselle organisaatiossa

Niskalan ym. (2009, s. 19) ja Jussilan (2010, s. 15) teoksissa yhteiskuntavastuu on jaettu kolmeen osa-alueeseen: taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu ja ympäristövastuu. Vastuu voidaan lisäksi jakaa välittömään ja välilliseen vastuuseen. Suhtautuminen vastuuseen on kuitenkin organisaation strateginen valinta. (Niskala ym., 2009, s. 19 ja 25.)

Yritykset - ja yhdistykset - toimivat erityyppisissä toimintaympäristöissä ja erilaisista lähtökohdista, minkä vuoksi yhteiskuntavastuun osa-alueiden sisältö ja sen muodostavien asioiden painoarvot eivät ole samanlaiset jokaisen yrityksen kohdalla. Vastuuseen liittyvät vaikutukset ja näkökohdat voivat johtua joko välittömästi tai välillisesti organisaation toiminnasta ja ne voivat olla globaaleja tai vain paikallisia. Vaikutuksia voidaan tarkastella myös yritystason tai kansantaloudellisesta näkökulmasta. (Niskala ym., 2009, s. 20.)

Yrityksen yhteiskuntavastuun sisältöön vaikuttavat yrityksen sisäiset lähtökohdat sekä yritystoimintaan ulkopuolelta vaikuttavat lähtökohdat. Sisäisiä tekijöitä ovat esimerkiksi toiminta-ajatus, arvot, sidosryhmien odotukset ja organisaation valta. Ulkoisesti vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa lainsäädäntö, kansainvälinen sääntely ja sopimukset, vapaaehtoiset ohjeistot sekä muiden organisaatioiden esimerkit. (Niskala ym., 2009, s. 21–23.) Koipijärvi & Kuvaja (2020, s. 246–247) kirjoittavat, ettei yritys vastuu ole enää trendi vaan uusi normaali, ja että vastuullisuutta voisi kuvata keinoksi lunastaa yrityksen olemassaolon oikeus.

Niskalan ym. (2015, luku 1.3) päivitettyssä teoksessa tuodaan esille jaetun yhteisen arvon -käsite, jonka ideana on luoda taloudellista lisäarvoa niin, että sitä syntyy samalla myös yhteiskunnalle. Tarkoituksena on saattaa vastuullisuuskysymykset osaksi ydinliiketoimintaa eikä nähdä niitä pelkästään riskienhallintana, rajoitteena tai maineen hallintana. Myös Koipijärven & Kuvajan (2020, s. 90) teoksessa kehoitetaan integroimaan vastuullisuus osaksi liiketoimintastrategiaa, organisaatiota ja prosesseja.

Alla on lueteltuna Koipijärven & Kuvajan (2020, s. 90) näkemys siitä, mitä vastuullisuusohjelmaan tulisi sisältyä:

- olennaisuus- sekä riskiarvioinnit
- vastuullisuuden näkökohdat ja keskittymisalueet
- johtaminen, vastuut ja organisointi
- päämäärät, tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet niiden saavuttamiseksi
- mittarit ja tunnusluvut seurantaan
- vastuullisuustavoitteiden kytkeminen johdon ja henkilöstön kannustin- sekä palkitsemisjärjestelmiin
- tulokset sekä vaikutukset asiakkaisiin, sidosryhmiin ja yhteiskuntaan.

Satakunnan Sininauhan toiminnan luonteen vuoksi vastuullisuusohjelmaa ja siitä raportointia voisi pitää luonnollisena jatkumona yhdistykselle. Niin sanottua olemassaolon oikeutusta ei tarvitse hakea, koska sosiaalinen hyväntekeminen on yhdistyksen toiminnan ydin. Keskusteluissamme tuli ilmi joidenkin toimintojen kohdalla, ettei kilpailua oikeastaan ole: mikään toinen toimija ei ole ollut halukas tarjoamaan samanlaista palvelua mitä Satakunnan Sininauhalla on. Sininauhan vastuullisuusohjelman haluttiin pohjautuvan yhdistyksen arvoille ja strategialle.

4.3 Raportointi ja ohjeistot: GRI ja ESG

Kiinteä osa yritysvastuuta on siitä raportointi. Jussila on kirjoittanut vuonna 2010 (s. 144) yhteiskuntavastuun lähtökohtana toimivan mitattavuuden ja avoimuuden periaatteen, joka toteutuu toimenpiteiden ja saavutusten raportoinnilla sekä menetelmien kuvailulla tulevaisuuden varalle. Koipijärvi ja Kuvaja (2020, s. 48) kirjoittavat kymmenen vuotta myöhemmin, että vastuullisuusraportoinnin perimmäisenä tarkoituksena on informoida sidosryhmiä uskottavasti ja vakuuttavasti yrityksen vastuullisuustavoitteiden edistymisestä. Vastuullisuusraportointiin on tullut mukaan kolmijaon (ESG) lisäksi vuorovaikutus sidosryhmien kanssa, johtamiskäytännöt sekä olennaisuusajattelu (Jussila, 2010, s. 9; Kurittu, 2018, s. 30).

Vastuullisuusraportoinnin tarkoituksena on avata vastuullisuustyön lähtökohtia ja tavoitteita. Raportissa selostetaan raportointivuoden saavutuksista ja perustellaan, miksi joitakin tavoitteita ei ole ehkä saavutettu. Aikaan sidotut tavoitteet mitataan mittareilla ja konkreettiset tulokset raportoidaan. Raportissa suunnitellaan tulevaisuutta ja arvioidaan tulevia riskejä tai mahdollisuuksia. Onnistuneen raportoinnin katsotaan tuovan lisäarvoa yrityksen johtamiseen ja liiketoiminnan tarpeisiin. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, s. 48.)

Alla on lueteltu muutamia esimerkkejä erilaisista raportointiohjeistuksista:

- ESG: erityisesti sijoittajapiireissä suosittu, toimintaa arvioidaan taloudellisen suorituskyvyn ohessa (Vanhala ym., 2022, s. 25–26).
- Global Compact -periaate: kymmenen periaatteen soveltaminen perustuu yritysten julkiseen vastuullisuuteen ja läpinäkyvyyteen.
- GRI-standardi: tarkoitettu suurille yrityksille, mutta tarjoaa hyödyllisiä suuntaviivoja kaikille.
- Kirjanpitolain mukainen yhteiskuntavastuuraportointi: velvoite koskee suuria ja yleisen edun kannalta merkittäviä yhtiöitä.
- OECD:n toimintaohjeet: monikansallisille yrityksille.
(Koipijärvi & Kuvaja, 2020 s. 48–53, 56–60.)

GRI on pitkäaikainen toimija ja sen ohjeistoja on kymmenittäin. Viimeisin on vuonna 2016 julkaistu päivitettävä GRI-standardi. Ohjeisto on GRI:n sivuilla katsottuna monimutkainen ja laaja-alainen kokonaisuus ja standardia voisikin pitää käyttökelpoisempana suurelle, kansainväliselle toimijalle kuin pienelle yhdistykselle - vaikka omaan toimintaan soveltuvia osia voikin ottaa vapaasti raportista käyttöön. (GRI, 2023; Kurittu, 2018, s. 11–12.). Kurittu (2018, osa 2) on teoksessaan selventävästi avannut GRI-standardin keskeisen sisällön sekä tunnusluvut taloudelliseen -, sosiaaliseen - ja ympäristövastuuseen.

Vastuullisuuden jako täsmentyy ESG-termissä ympäristövastuuseen ja sosiaaliseen vastuuseen, mutta kolmantena hallinnolliseen vastuuseen taloudellisen vastuun sijaan. Yritysten yhteydessä käytetään taloudellista vastuuta ja sijoittajakentässä puhutaan hyvästä hallinnosta: ESG onkin enemmän

sijoittajapiirien ohjeisto. Tosin näidenkään asiakokonaisuuksien välille ei tehdä selvää rajanvetoa vastuullisuusohjelmien yhteydessä. Yksinkertaistettuna voisi sanoa, että taloudellisen vastuun sisältö tiivistyy yrityksen tarkoitukseen olla taloudellisesti kannattava. Hyvään hallintotapaan liittyviä asioita ovat enemminkin hallituksen riippumattomuus, johdon palkitseminen, vastuullinen veronmaksu sekä korruption ja lahjonnan estäminen. (Liappis ym., 2019, s. 72–73.)

Taloudellinen vastuu ja hyvä hallintotapa kannattaa nähdä kokonaisuutena, johon kuuluu yrityksen vallankäyttö suhteessa eri sidosryhmiin. Taloudellinen vastuu ja hyvä hallinto luovat lähtökohdat, jonka mukaan yrityksen tarkoitus on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, mutta huomioiden myös muut taloudelliset vaikutukset sekä roolin vallankäyttäjänä. (Liappis ym., 2019, s. 73.) Yleishyödyllisenä yhdistyksenä Satakunnan Sininauhan tavoitteena ei ole taloudellisen voiton tuottaminen osakkeenomistajille, mutta hyvää hallintotapaa kuuluu noudattaa. Tältä pohjalta ESG sopisi käytettäväksi paremmin Sininauhalle kuin taloudelliseen vastuuseen painottuva ohjeisto.

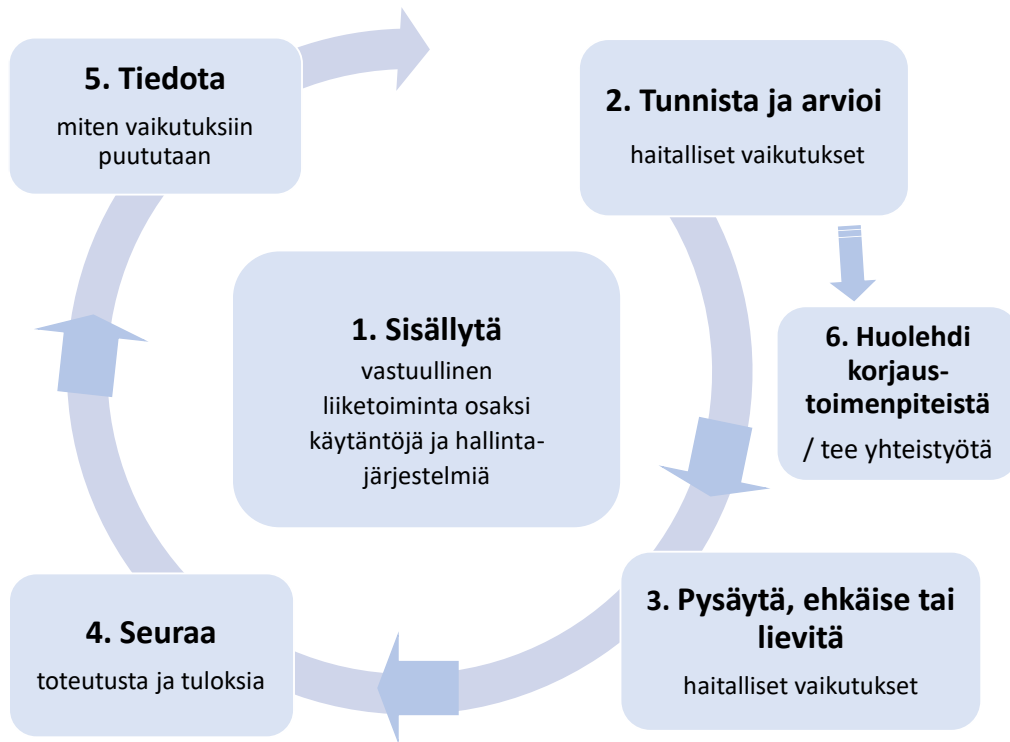
5 NORMIT JA LAINSÄÄDÄNTÖ VASTUULLISUUSRAPORTOINNIN TAUSTALLA

5.1 Normit yritysvastuun taustalla

Yritysvastuukysymyksien taustalla vaikuttavat monet erilaiset kansainväliset normit ja sääntelyt, joita on tehty YK:ssa, ILOssa, OECD:ssa ja EU:ssa. YK:lla on ollut paljon sääntelyä ympäristökysymyksissä ja vuonna 2015 hyväksyttiin YK:n kestävän kehityksen tavoitteet vuosille 2016–2030: tavoiteohjelma kulkee nimellä Agenda2030. (Koipijärvi & Kuvaja, 2020, s. 56–59.) YK:n globaaleja kestävän kehityksen tavoitteita on 17 kappaletta. Näitä ovat muun muassa köyhyyden ja nälän poisto, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä elämän suojeleminen. (Valtioneuvosto, n.d.a.) Agenda2030-ohjelma on sisällytetty Satakunnan Sininauhan strategiaan.

Kansainvälisen työjärjestö ILO:n toimialaan kuuluvat muun muassa työelämän ja työolosuhteiden sääntely, sosiaaliturva, sosiaalipolitiikka sekä näihin liittyvät ihmisoikeudet. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n tavoitteena on ihmisten taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin parantaminen. EU:n sääntely on yksityiskohtaisempaa ja vaikuttaa kansalliseen lainsäädäntöömme. (Liappis ym., 2019, s. 51–52.) Kansainvälisellä sääntelyllä ja raportointivelvoitteilla pyritään edistämään yritysten yhteiskuntavastuuta (Lindroos & markkinaosasto, 2016b, s. 24). Yhteiskuntavastuun suositukset ja standardit voidaan jakaa normatiivisiin viitekehyksiin (YK, OECD, ILO), hallintajärjestelmiin (ohjeet integroidaan yrityksen toimintaan kuten ISO 26000) ja raportointiviitekehyksiin, kuten GRI (Lindroos & markkinointiosasto, 2016a, s. 10).

Vastuulliselta liiketoiminnalta odotetaan asianmukaista huolellisuutta niin sanottuna huolellisuusperiaatteena (Vanhala ym., 2022, s. 43). OECD on julkaissut oppaita huolellisuusperiaatteen noudattamisesta ihmisoikeuksissa ja tuotantoketjuissa sekä ohjeistukset veronkierron torjumiseksi (Lindroos & markkinointiosasto, 2016b, s. 8–12). Yritysten tulee sovittaa huolellisuusperiaate huomioiden tarvittavat toimenpiteet kokoonsa, liiketoimintamalliinsa, toimintolosuhteisiinsa sekä käsillä oleviin riskeihin nähden sopiviksi. Vanhalan ym., (2022, s. 44–45) teoksessa on havainnollistettu tiivistetysti kuusivaiheinen kaavio OECD:n julkaisemasta asianmukaista huolellisuutta koskevasta ohjeesta (kuvio 3). Tavoitteena on, että yritys kykenisi tunnistamaan, ehkäisemään tai lieventämään sekä korjaamaan mahdollisia liiketoimintansa haittavaikutuksia. (Vanhala ym., 2022 s. 43–45.)

Kuvio 3. Ohjeistus asianmukaiselle huolellisuudelle (Vanhala, ym., 2022, s. 45).

Yleisnormien täsmentäjänä toimivat erityisnormit, joissa päästään omaan lainsäädäntöömme. Kotimaisen sääntelyn lähtökohtana on perustuslaki, jossa on lueteltuna niin elinkeinovapaus (18 §) kuin sosiaaliset (19 §) ja ympäristöön (20 §) liittyvät oikeudet sekä oikeus turvallisuuteen (7 §) ja yksityiselämän suojaan (10 §). Yrityksillä ei ole aktiivisesti velvoitetta turvata perusoikeuksia, mutta käytännössä niihin liittyviä velvoitteita tulee välillisesti ja lopputuloksena on yritykseltä asianmukaisen huolellisuuden mukaista toimintaa. (Vanhala ym., 2022, s. 49–53.)

5.2 EU-direktiivi ja kirjanpitolaki pohjana yritysraportoinnissa

Suomessa yhteiskuntavastuusta raportointi pohjautuu kirjanpitolain muutokseen vuoden 2016 lopussa, jossa edellytetään tietynlaisia yhtiöitä raportoimaan yhteiskuntavastuustaan. Lakiin kirjattu velvoite koskee suuria, yleisen edun kannalta merkittäviä yhtiöitä – kuten listayhtiöitä ja luottolaitoksia – joiden henkilömäärä ylittää 500 henkeä tilikauden aikana (KPL 3 a luku 1 §). Sen lisäksi yhtiön liikevaihdon tulee olla yli 40 miljoonaa euroa tai taseen 20

miljoonaa. (Koipijärvi & Kuvaja, 2020, s. 49; TEM, Työ- ja elinkeinoministeriö, 2023; Vanhala ym., 2022, s. 57–58.) Monet toimijat toteuttavat vastuullisuusraportointia vapaaehtoiselta pohjalta ilman pakottavaa lainsäädäntöä taustalla.

Lainsäädännön pohjalla on EU-direktiivi, joka velvoittaa yhtiöitä raportoimaan omista toimintalinjoistaan koskien ympäristöä, henkilöstöä ja sosiaalisia asioita, ihmisoikeuksia sekä korruption ja lahjonnan torjuntaa. Yhtiöiden tulee antaa lisäksi kuvaus liiketoimintamallistaan ja toimintaperiaatteiden noudattamisen tuloksista sekä kertoa toimintalinjoihinsa liittyvistä mahdollisista riskeistä sekä niiden hallinnasta. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU; KPL 3 a luku 2 § 1 mom. ja 3 mom.; TEM, 2023.)

5.3 Lainsäädäntö kolmiosaisen vastuullisuusjaottelun taustalla

Yritys- tai yhteiskuntavastuu voidaan jaotella kolmeen osa-alueeseen:

- Ympäristövastuu
- Sosiaalinen vastuu
- Taloudellinen ja hallinnollinen vastuu

Käyn seuraavaksi läpi jokaisen vastuualueen ja niiden taustalla vaikuttavaa lainsäädäntöä. Nostan esiin enemmän Satakunnan Sininauhan toiminnassa vaikuttavia asioita.

5.3.1 Ympäristövastuu

Ympäristöperusoikeuden mukaan kaikille kuuluu vastuu luonnosta ja ympäristöstä, minkä lisäksi julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön (Perustuslaki 20 §). Yritysten ympäristövastuuseen kuuluu luonnonvarojen kestävä käytön edistäminen ja ympäristön pilaantumisen estäminen. Tämä käsittää esimerkiksi energia- ja materiaalitehokkuuden sekä jätteiden vähentämisen. (Liappis ym. 2019, s. 8 ja 99.)

Ympäristöön kohdistuvia yritystoiminnan haittavaikutuksia rajoitetaan monilla säädöksillä, joista keskeisin on ympäristönsuojelulaki (527/2014). Laissa edellytetään yrityksen olevan selvillä muun muassa toimintansa ympäristövaikutuksista sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuudesta (6 §). Yrityksen on ehkäistävä ympäristön pilaantumista sekä rajoitettava toimintansa päästöt mahdollisimman vähäisiksi (7 § 1 mom.). Jätelaissa (646/2011, 2 luku) on asianmukaisen huolellisuuden velvoite yrityksen toiminnasta ja tuotteista syntyvistä jätteistä, niiden vaikutuksista ympäristöön ja ihmisten terveyteen sekä jätehuollosta. Yrityksen on lähtökohtaisesti pyrittävä vähentämään syntyvän jätteen määrää ja kierrätettävä se. Muita ympäristöön liittyviä lakeja ovat esimerkiksi kemikaalilaki, vesilaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki. (Vanhala ym., 2022, s. 53–54.)

Satakunnan Sininauhan ympäristövastuu muodostuu suurimmalta osin ympäristöön kohdistuvien haittavaikutusten minimoimisella ja oikeanlaisesta jätehuollosta. Sininauhassa on sitouduttu vuonna 2022 kestävänsä kehityksen periaatteiden toteutukseen. Agenda2030 on voimassa yhdistyksessä vuosina 2022–2025 ja se on jalkautettu yksiköiden toimintaan mukaan huoneentauluina ja tavoitekirjaamisina (liite 2).

Agenda2030:een liittyen Suomen kestävänsä kehityksen toimikunta on laatinut yhteiskuntasitoumuksen, joka kulkee nimellä ”Suomi, jonka haluamme 2050” (Valtioneuvosto, n.d.b). Sininauhassa on tavoitteena antaa kestävänsä kehityksen toimenpidesitumus. Tällä sitoumuksella Sininauha sitoutuu omalta osaltaan edistämään yhteiskuntasitoumuksen tavoitteiden toteutumista. Tavoitteena on 5–10 vuoden aikana toteuttaa konkreettisia toimenpiteitä, toimintatapojen muutoksia ja innovatiivisia kokeiluja, joilla edistää sovittuja tavoitteita. Tavoitteita ovat muun muassa yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin, työtä kestävästi ja luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat. Seuranta tapahtuu raportointi- ja seuranta-alustalla. (Kestävänsä kehityksen toimikunta, 2016, s. 6–7.)

5.3.2 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalinen vastuu on yrityksen vastuuta sen toiminnan vaikutuksista ihmisiin ja vastuunotosta näistä vaikutuksista. Vastuullisen yrityksen on huolehdittava, ettei sen toiminta aiheuta negatiivisia vaikutuksia sen sidosryhmien ihmisiin, kuten työntekijöihin, asiakkaisiin ja lähialueen asukkaisiin. Yritys voi tietysti tuottaa positiivisia vaikutuksia ihmisiin toimintakulttuurinsa kautta. Sosiaalisen vastuun perustana on ihmisoikeusvastuu, ja vastuu konkretisoituu hyvään työturvallisuuteen, työhyvinvointiin, syrjimättömyyteen ja asiakaspalveluun. (Liappis ym., 2019, s. 9 ja 128–129.)

Sosiaalinen vastuu käsittää isoimman osa-alueen Sininauhan toiminnassa. Yhdistyksen toiminnan vaikutukset kohdistuvat suoraan asiakkaisiin, mutta vastuuta on myös työntekijöistä. Lisäksi vaikutuksia kohdistuu väistämättä lähialueiden asukkaisiin. Sininauhan palvelutuotannossa hyvinvointialueelle on mukana lait sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) sekä yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011).

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa on määräykset muun muassa toimintaedellytyksille (4 §), palvelun laadulle (5 §) sekä omavalvontasuunnitelmalle (6 §). Omavalvonnasta on myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (40 §), jossa myös edellytetään omavalvontaohjelman ja sen toteutumisen julkaisemista. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain kolmas luku käsittelee tarkemmin palvelujen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta – joka voi siis olla yhdistyskin (2 § 1 mom. kohta 4).

Sosiaaliseen vastuuseen kuuluu vastuu työntekijöistä. Keskeinen säädös työntekijöiden oikeuksien turvaamisessa on työturvallisuuslaki (738/2002, 1 §), jonka tarkoituksena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennaltaehkäistä ja torjua työtaturmia, ammattitauteja ja muita työstä sekä työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden haittoja. Yrityksillä on yleinen velvoite huolehtia tarpeellisilla toimenpiteillä työntekijöiden turvallisuudesta ja

terveydestä työssä (Työturvallisuuslaki 8 § 1 mom.). Työturvallisuuslaki on samalla osaltaan julkisen vallan tapa turvata perusoikeutena turvattu oikeus elämään ja turvallisuuteen (Perustuslaki 7 § 1 mom.). Lisäksi on muita sosiaalista vastuullisuutta tukevia säädöksiä kuten yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki. (Vanhala ym., 2022, s. 55–56.)

5.3.3 Taloudellinen ja hallinnollinen vastuu

Taloudellinen vastuu yritysten kohdalla edellyttää niiden toimivan taloudellisesti kestäväällä pohjalla, jotta toiminta on kannattavaa ja se voi ylipäänsä jatkua. Tähän kuuluvia asioita ovat muun muassa yrityksen kannattavuus, kilpailukyky ja tehokkuus, vastaaminen omistajien tuotto-odotuksiin, lahjonnan ja korruption estäminen sekä yhteiskunnan taloudellisen hyvinvoinnin tuottaminen (Lindroos & markkinointiosasto, 2016a, s. 8). Taloudelliseen vastuuseen kuuluu keskeisesti sekin, millaisia taloudellisia vaikutuksia yrityksellä on sen sidosryhmiin ja yhteiskuntaan. Taloudellisen vastuun katsotaan antavan edellytyksiä ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun kantamiselle. (Liappis ym., 2019, s. 8 ja 73.) Yleishyödyllisen yhdistyksen kohdalla tuotto-odotukset ovat enemmänkin sosiaalisissa tuloksissa, mutta hankkeisiin myönnetyt rahoitukset tulee osata kohdentaa oikein. Tuottoa yhdistykselle tulee jonkin verran vuokratuloista, mutta toiminnan jatkuvuudelle rahoitukset ja hankeavustukset ovat välttämättömiä.

Taloudellisessa vastuussa keskeistä on verolainsäädäntö ja sen noudattaminen. Hallintoasioissa lähtökohtana on yhteisösääntely, kuten yhdistyslaki, jota täydentää merkittävässä määrin itsesääntely. Raportointi ja sen järjestäminen on tärkeä osa yrityksen hallinnon velvoitteita ja sen sääntelyssä on keskeisenä kirjanpitolaki. Hyvään hallintotapaan kuuluvat muun muassa hallituksen riippumattomuus ja moninaisuus, johdon palkitseminen, vastuullinen veronmaksu sekä korruption ja lahjonnan estäminen. (Liappis ym., 2019, s. 74; Vanhala ym., 2022, s. 57.) Veronalainen tulo esimerkiksi asumispalvelusta tulee hoitaa lainsäädännöllisesti oikein ja kirjanpidolliset asiat on tehtävä avoimesti sekä todennettavasti.

Yhdistyslaki (503/1989) säätelee rekisteröidyn yhdistyksen toimintaa. Rekisteröinti luo yhdistykselle oikeusvaikutuksia yhdistyksen 6 §:n mukaisesti. Yhdistyksen säännöissä on määriteltävänä muun muassa yhdistyksen tarkoitus sekä toimintamuodot (8 §). Yhdistyksellä on kirjanpitovelvollisuus ja sen tulee laatia tilinpäätös sekä toimintakertomus kirjanpitolain mukaisesti (37 a § 1 mom.). Lisäksi tulee laatia tilintarkastus tai vaihtoehtoisesti toiminnantarkastus (38 § ja 38 a § 1 mom.). (Lydman ym., 2022, s. 244, 247–250, 304.)

Yleishyödylliset yhteisöt ovat verovelvollisia vain saamastaan elinkeinotoiminnan tulosta ja tietyissä tilanteissa kiinteistön tulosta (Tuloverolaki 1535/1992, 23 § 1 mom.). Yleishyödyllisen yhdistyksen tulee täyttää tuloverolain 22 §:ssä säädetyt edellytykset. Yhteisöä ei lähtökohtaisesti voida pitää yleishyödyllisenä, jos yhteisön harjoittama yleishyödyllinen toiminta jää vähäiseksi suhteessa muuhun harjoitettuun (liike)toimintaan. (Lydman ym., 2022, s. 477 ja 498.) Yleishyödyllinen yhdistys on verovelvollinen arvonnisäverotuksessa vain, jos se on saanut tuloverolain mukaista verotettavaa elinkeinotuloa (Arvonnisäverolaki 1501/1993, 4 §; Lydman ym., 2022, s. 561).

6 VASTUULLISUUSRAPORTIN SISÄLTÖ JA HYVÄN RAPORTIN TUNNUSMERKIT

6.1 Vastuullisuusraportin laatiminen ja huomioitavat asiat

Kurittu on muotoillut vastuuraportointiin neljä vaihetta GRI:hin pohjautuen:

1. valmistautuminen,
2. olennaisten asioiden tunnistaminen,
3. tietojen keruu sekä sisällöntuotanto ja
4. raportin viimeistely.

Vastuullisuusraportin laadinta aloitetaan suunnitelmalla kokonaisuudesta: mitä ollaan tekemässä ja missä aikataulussa. Sisältösuunnitelmassa huomioon

otettavia asioita ovat esimerkiksi kokonaisuudet ja niiden järjestys, sisällöt sekä vastuuhenkilöt työvaiheista ja luvuista. (Kurittu, 2018, s. 14–19.)

Sisällöltään raportin tulee keskittyä olennaisiin asioihin ja vastata lukijan tiedontarpeeseen. Yhtenä esitystapana raportissa voi olla case-esimerkki, jossa asiaa avataan syvemmin käytännön kautta. Casen käyttö on hyvä tapa lisätä lukijan ymmärrystä jonkin asian kehityssuunnasta vaikuttavien tekijöiden kanssa ja miten asiaa on pyritty hoitamaan. Raportin sisällön määrittelyyn voidaan käyttää GRI:n neljää periaatetta:

1. kestävän kehityksen viitekehys
2. sidosryhmien osallistaminen
3. kattavuus ja
4. olennaisuus.

(Kurittu, 2018, s. 17 ja 23.)

Kestävän kehityksen viitekehys -periaatteen tavoitteena on tunnistaa, millaisessa toimintaympäristössä yritys toimii ja miten sen toiminta vaikuttaa sen vaikutuspiirissä olevan ympäristön sekä yhteiskunnan hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. Toisaalta huomioidaan myös, miten toimintaympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat yrityksen toimintaan. (Kurittu, 2018, s. 24–25.) Kestävän kehityksen periaatteet sisällytetään Sininauhan vastuullisuusohjelman viitekehykseksi.

Tärkeimpinä sidosryhminä ovat yleensä henkilöstö, omistajat ja asiakkaat. Sidosryhmien osallistamisen tavoitteena on, että tärkeimpien ryhmien odotukset, huolenaiheet sekä tiedon tarpeet otetaan huomioon ja niihin vastataan raportissa. Selvitetään sidosryhmien näkemykset ja pohditaan, miten päätökset tulevat vaikuttamaan eri sidosryhmiin. Raportin todennäköisimmän lukijakunnan mukaan keskitytään sisältöön, yksityiskohtiin sekä julkaisuformaatin valintaan. (Kurittu, 2018, s. 26–29.) Sininauhalla on monia tärkeitä sidosryhmiä, erityisesti toiminnan jatkuvuuteen liittyen ja näiden osallistaminen vastuullisuusohjelmaan oli tärkeää yhdistykselle.

Olennaisten asioiden tunnistaminen aloitetaan keräämällä kaikki mahdollisesti tärkeät asiat ylös. Näitä voivat olla esimerkiksi organisaation omat arvot ja toimintaperiaatteet. Tunnistamisessa huomioidaan myös ulkopuolinen maailma ja sen kehitys: mitä muutoksia on tulossa ja mihin suuntaan ollaan menossa – kuten muutokset lainsäädännössä tai asiakkaiden mieltymysten vaihtelut. Tunnistetut asiat laitetaan tärkeysjärjestykseen, jätetään pois vähemmän tärkeät ja pohditaan, antavatko valitut asiat tasapainoisen ja riittävän kuvan yrityksestä. Olennaisuusarviointi ja sidosryhmätarpeiden selvitys tehdään tarpeellisin väliajoin, esimerkiksi muutaman vuoden välein. (Kurittu, 2018, s. 32–50.)

Olennaisten asioiden tunnistamisen jälkeen kerätään tiedot ja tuotetaan raportin sisältö. Tavoitteena olisi löytää osuvat, relevantit ja kiinnostavat tunnusluvut. Tiedonkeruuprosessi dokumentoidaan kokonaisuudessaan, jotta se pystytään toistamaan tulevaisuudessa. Asiasisällöltään valmis raportti vielä viimeistellään yhtenäiseksi, yrityksen arvopohjan näköiseksi. (Kurittu, 2018, s. 66–73.)

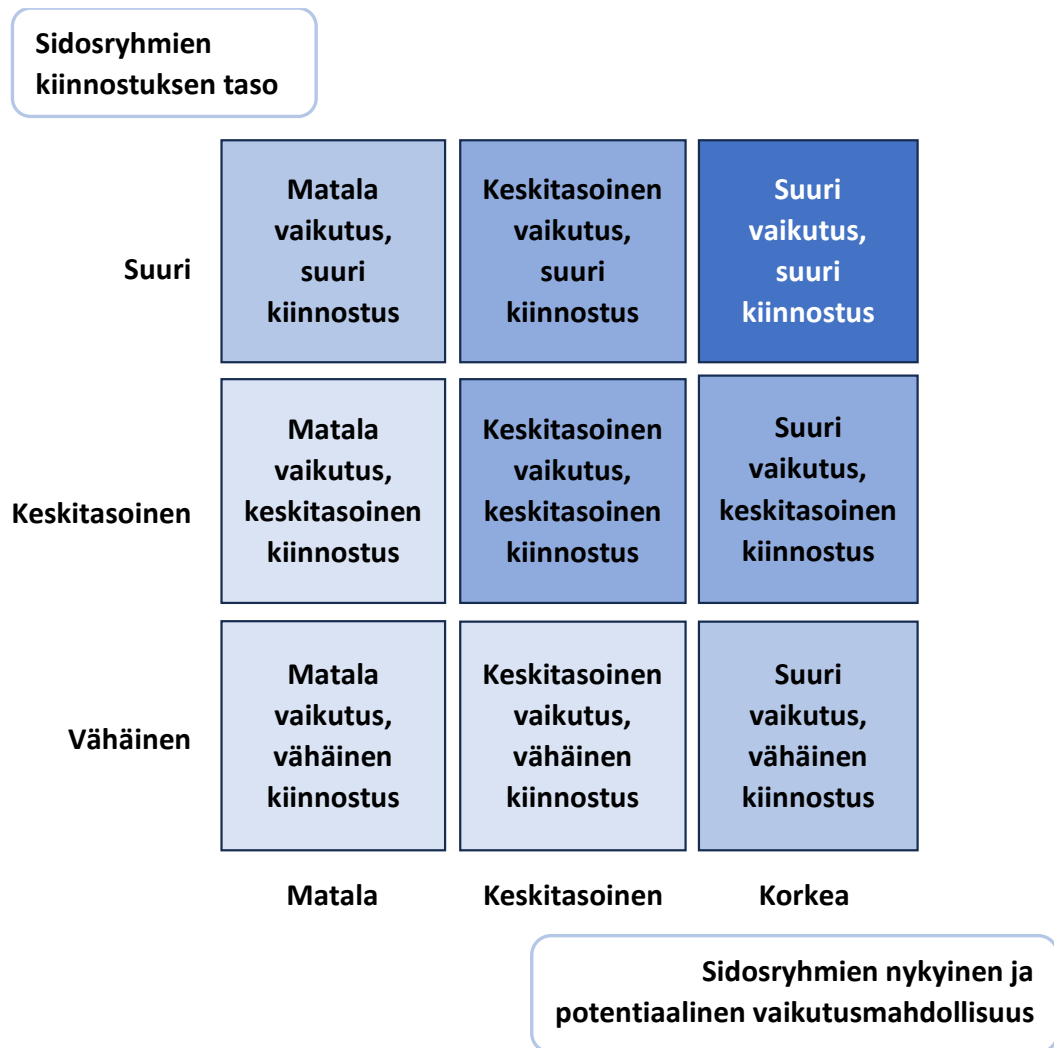
Toiminnalle asetettuja tavoitteita seurataan ja tuloksien tulisi olla oikea-aikaisesti saatavilla sekä oikeassa muodossa esitettynä, jotta ne ovat käyttökelpoisia. Monet toimintaa seuraavat mittarit kertovat menneestä ajasta ja mahdollistavat sen analysoinnin – esimerkiksi tilinpäätösinformaatio. Lisäksi tarvitaan tulevaa kehitystä ennakoivia mittareita, joiden avulla pystytään reagoimaan aikaisin ja mahdollisesti saada muutettua suuntaa. Esimerkiksi henkilöstötyytyväisyyttä mittaavan mittarin kertoma tyytymättömyys voi ennakoida irtisanou tumisia. Mittaustulosten avulla on mahdollista seurata asetettujen tavoitteiden saavuttamista, myös yritysvastuun osalta. (Juutinen, 2016, luvut 7.8. ja 7.8.2.)

Juutinen kehottaa ottamaan yhdeksi tavoitteeksi kehittymisen yritysvastuuraportoinnissa. Hänen mukaansa tyypillisesti raportoinnin alussa lähdetään liikkeelle nykytilanteen kartoittamisesta eli mitä yritysvastuun teeman alle sopivaa on jo olemassa yrityksessä ja laaditaan siitä raportti. Vastuukysymykset voivat jäädä tällöin ilman tavoitteita. Juutinen kirjoittaa, että yritysvastuun sisällön kehittämiseen tarvitaan riskinottoa ja poistumista mukavuusalueelta,

jotta saadaan aidosti hyötyä siitä. Vastuullisuusohjelmaan voidaan hyvin ottaa kunnianhimoisiakin tavoitteita. Tulosten raportoimisessa ei tarvitse niin sanotusti pelätä epäonnistuneita tuloksia tai kesken jääneitä tavoitteita: keskeneräisyydestäkin viestiminen kertoo avoimuudesta ja rehellisyydestä sekä kunnianhimoisista tavoitteista vaikeissakin asioissa. (Juutinen, 2016, luvut 7.1 ja 7.9)

6.2 Sidosryhmien vaikuttavuus

Kun tutkitaan sidosryhmien vaikuttavuutta, voidaan havaita tärkeät avainsidosryhmät, joiden odotuksiin kannattaa vastata menestymisen kannalta. Analysoinnin voi tehdä esimerkiksi sidosryhmien kiinnostuksen tason ja vaikutusmahdollisuuksien osalta (kuvio 4). Vaikuttamisen osalta tutkitaan, mitä se on nyt ja mitä se voisi olla. Analyysin avulla havaitaan esimerkiksi sidosryhmät, joilla olisi suuri mahdollisuus vaikuttaa, mutta jotka eivät ole analyysin aikaan aktiivisia. Tällaisen ryhmän odotusten selvittäminen voi auttaa ennakoimaan tulossa olevia muutoksia. (Juutinen, 2016, luku 6.3.1.)

Kuvio 4. Sidosryhmien analysointikaava (Juutinen, 2016, luku 6.3.1).

Sininauhan yksi suurimmista sidosryhmistä ovat yhdistyksen asiakkaat ja palveluiden käyttäjät. Kuvion 4 taulukon mukaisella sijoittelulla tämän sidosryhmän vaikutus on suuri ja jos myös kiinnostuksen taso vaikuttamiseen saadaan pysymään korkealla, on heissä suuri potentiaali toiminnan kehittämiseen. Toinen iso sidosryhmä on henkilöstö, jolla on käytännön työn kautta näkemystä kehittämistarpeisiin. Heidän kiinnostuksensa taso kannattaa pitää korkealla: tämä lisää motivaatiota, sitoutuneisuutta sekä synnyttää uusia ideoita. Jos työntekijöiden ei anneta vaikuttaa, voi kiinnostus vähetä.

Kolmas suuri sidosryhmä on yhteistyökumppanit. Esimerkiksi tahot, joilta jatkorahoitukset tulevat, ovat vaikutuksiltaan suuria. Ja jotta mahdollisuudet rahoituksen jatkumiselle pysyvät, heidän kiinnostuksensa yhdistyksen toimintaa

kohtaan kannattaa pitää yllä. Tämän sidosryhmän toimijat kannattaisi yhdistyksen puolesta sijoitella yksittäin kaavioon, jotta nähtäisiin, missä on käyttämättömää potentiaalia. Mikäli jonkun tahon vaikutus on suurta, mutta kiinnostusta ei juurikaan ole yhdistystä kohtaan, voi tällä olla suurta vaikutusta kilpailutilanteessa. Kiinnostuksen tasoon liittyy tunnettavuus ja tieto yhdistyksen toiminnasta, tähän vaikuttaa onnistunut viestintä.

6.3 Hyvän vastuullisuusraportin tunnusmerkit

Yritysvastuuraportin tärkeimpänä tehtävänä on relevantin tiedon välittäminen lukijalle ja lukijan ymmärryksen lisääminen siitä, miten yritys toimii, mitä se on tavoittelemassa ja mitä se on jo saanut aikaan. Hyvällä raportilla on siis tehtävä ja tarkoitus. Yritysvastuuraportoinnissa on keskeistä hyvä viestintä – ja tähän kuuluu olennaisesti se, että kohdeyleisö löytää raportin. Kuritun mukaan hyvän raportin tunnusmerkit ovat kirkkaat ydinviestit, helppolukuisuus sekä luotettavat tiedot. Oma huomionsa kannattaa laittaa myös raportin saatavuuteen ja helppokäyttöisyyteen. (Kurittu, 2018, s. 153–154, 163.)

Ennen raportin laatimista mietitään, mitä raportilla halutaan kertoa ja kenelle. Selkeä tavoite auttaa pysymään asiassa, se selkeyttää raportin rakennetta ja helpottaa kuvituksen valintaa. Mietitään, mitkä tiedot erityisesti kiinnostavat valittuja kohderyhmiä, koska raportin tulisi vastata sidosryhmien tärkeimpiin odotuksiin. Oma haasteensa on saada sidosryhmät lukemaan raportti, joten sen jakelu kannattaa tehdä erilaisissa kanavissa ja esityksissä läpi vuoden. (Kurittu, 2018, s. 154–156.)

Raportin rakenne voi olla suunniteltu palasista:

1. yrityksen taustatiedot, toimintaympäristön kuvaus, riskit ja mahdollisuudet
2. johtamistapa, toimintaperiaatteet ja sidosryhmät
3. olennaiset teemat

(Kurittu, 2018, s. 157–159.)

Kaikki oleellinen tieto kerrotaan selkeästi ja jätetään turhat, epäoleelliset asiat pois. Tärkeimpinä tietoina ovat asiat, joilla on tavoite. Kerrotaan, mitä tavoitellaan, miten asia on edennyt ja mitä aiotaan tehdä seuraavaksi sekä tätä tarinaa tukevat havaintomateriaalit, kuten kaaviot. Datojen tai taulukoiden analysointia ei jätetä lukijan vastuulle, vaan raportin tehtävä on kuvata kehitystä ja siihen johtaneita syitä lukijalle. Hankkeiden sisällöt seurauksineen avataan raporteissa. Yritysvastuuraportoinnin yksi tärkeimmistä osista on tavoitteet: kerrotaan, mihin yritys keskittyy toiminnassaan, mitä pyritään saamaan aikaan ja miten sinne on tähän asti edetty. (Kurittu, 2018, s. 159–160.)

Helppolukuisuus on sitä, että tiedot on helppo löytää ja ymmärtää – sisällön ei tarvitse olla kuitenkaan yksinkertaista tai pinnallista. Selkeyden periaatteen määritelmä on, että tiedot tulee esittää helposti ymmärrettävässä ja helppokäyttöisessä muodossa. Lukijan tulisi hahmottaa raportin kokonaisuus ja löytää helposti siitä keskeinen (tai haluamansa) sisältö. Selkeyttä palvelevat helposti hahmotettava rakenne, informatiiviset otsikot ja kokonaisuutta palveleva visuaalisuus. (Kurittu, 2018, s. 162.)

Ymmärrettävyys tarkoittaa, että raportin sanoma aukeaa lukijalle. Raportissa käsiteltävät asiat eivät ole välttämättä lukijalle entuudestaan tuttuja, joten vaikeatajuiset asiat kannattaa havainnollistaa ja konkretisoida sekä panostaa tekstin sujuvuuteen. Raportin laatijan yhtenä tehtävänä on auttaa lukijaa ymmärtämään ja tähän liittyen esimerkiksi data tarvitsee aina ympärilleen kontekstin, johon luvut liittyvät. Olennaisista asioista pitäisi löytyä kuvaavat mittarit sekä sanallinen kuvaus siitä, mihin isompaan kokonaisuuteen asia liittyy, miksi asiat ovat kehittyneet tiettyyn suuntaan ja miten niiden tulevaa kehitystä aiotaan ohjata. (Kurittu, 2018, s. 162–163.)

Yksi havainnollistamiskeino on esimerkiksi sidosryhmien puheenvuorot raportissa. Ulkopuolisten tahojen lausunnot tuovat raporttiin syvyyttä ja kertovat yrityksen valmiudesta kuunnella ja ymmärtää erilaisia näkemyksiä ja odotuksia. Omien työntekijöiden kuvaukset hankkeista tai käytännön toimista konkretisoivat toimintaa lukijalle. On eri kokemus saada tieto henkilön kuvailemana kuin nähdä se taulukossa. (Kurittu, 2018, s. 166–167.)

Raportin teksti kannattaa pitää sujuvana välttämällä jäykkää tyyliä ja pitkiä, kankeita sanoja. Kannattaa suosia yleiskieltä ja käyttää erikoiskielten termejä harkiten ja vain silloin, kun se on todella tarpeellista. Leipätekstin seasta kannattaa karsia esimerkiksi pois luvut, jotka jo esitetään taulukoissa ja keskittyä sellaisten asioiden kuvailuun, jota taulukosta ei näe. Raportin ymmärrettävyyttä voidaan parantaa visuaalisilla elementeillä. Kaavioiden suunnittelua tulee ohjata ajatus, mitä lukijan halutaan ymmärtävän esityksestä. Huomionarvoista on, että asian nostaminen kaavioon alleviivaa sen tärkeyttä. (Kurittu, 2018, s. 168–174.)

7 VASTUULLISUUSOHJELMA

7.1 Satakunnan Sininauhan strategia

Satakunnan Sininauha halusi vastuullisuusohjelmansa pohjautuvan yhdistyksen arvoihin sekä strategiaan. Yhdistyksen strategia vuosille 2022–2025 koostuu toiminta-ajatuksista, tavoitetilasta, arvoista, kriittisistä menestystekijöistä sekä strategisesta tahtotilasta. Strategia kulkee vielä yhdistyksen vanhalla nimellä. Toiminta-ajatuksena on kulkea ihmisten rinnalla, tukea heitä sekä tarjota toivoa, iloa ja uuden alun mahdollisuuksia. Tavoitetilana on olla luotettava, innovatiivinen sekä tunnettu palveluiden kehittäjä Satakunnassa. Yhdistyksen arvot ovat:

- Kunnioittaa jokaisen ihmisarvoa ja ainutlaatuisuutta.
- Kohdata kaikki yhdenvertaisesti ja myötätuntoisesti.
- Työskennellä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta.
- Käyttää rohkeasti yhteiskunnallisessa keskustelussa syrjään jäävien ihmisten ääntä.
- Noudattaa toiminnassa kestävän kehityksen periaatteita.

(Porin Sininauha, n.d.a, s. 2; liite 1.)

Strategiassa on listattu kriittiset menestystekijät, joita ovat heidän tarjoamansa joustavasti muotoutuvat palvelut sekä monipuolinen palveluvalikoima, laaja sidosryhmätyö sekä säännöllinen palvelutason mittaus. Menestystekijänä on matala byrokratia ja nopea reagointi yhteiskunnan muutoksiin ja yksilön tarpeisiin. Kehittämistyöhön innostetaan kaikkia järjestön osapuolia. Yhdistys tekee myös laajaa yhteistyötä eri tahon toimijoiden kanssa paikallistasolta kansainvälisiin kumppanuuksiin asti. Strategian loppuun on listattu yhdistyksen strateginen tahtotila, jossa on mainittu asiantuntijaroolin lunastaminen palveluiden tuottajana, rohkeiden avauksien teko, ihmisten tietämyksen lisääminen yhdistyksen palveluista, vaikuttamistyö tunnistettujen rakenteellisten ongelmien korjaamiseksi, kestävän kehityksen periaatteiden edistäminen ja Agenda2030:een liittyvä yhteiskuntasitoumuksen laadinta. (Porin Sininauha, n.d.a, s. 3; liite 1.)

7.2 Vastuullisuusohjelma teemoittain

Vastuullisuusohjelmaan on otettu mukaan kestävän kehityksen periaatteita, joista valikoin sopivat teemat yhdistyksen arvojen ja strategian perusteella. Sininauhan toiminnassa voidaan nähdä keskeisinä periaatteina kuvan 1 tavoitteet:

- terveys ja hyvinvointi
- koulutuksen edistäminen
- eriarvoisuuden vähentäminen
- ympäristön hyvinvointi ja yhteisöllisyyden lisääminen
- vastuullinen kuluttaminen
- ilmastoteot
- oikeudenmukaisuus sekä
- yhteistyö ja kumppanuus muiden sidosryhmien kanssa.

Kuva 1. Kestävän kehityksen tavoitteita Sininauhan toiminnassa (Valtioneuvosto, n.d.a).

Myös tulevan yhteiskuntasitoumuksen mukana tulee teemoja, joiden edistäminen otetaan mukaan yhdistyksen toimintaan. Valitsin alkuun kolme mielestäni sopivaa aihetta. Toimenpidesitoumukset voisivat olla seuraaviin teemoihin:

- yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin kaikille yhteiskunnan jäsenille,
- yhteisöllisyyden ja paikallisyhteisöjen vahvistaminen sekä
- luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat.

Vastuullisuusohjelmaan otettavat tavoitteet tarvitsevat mittarit seurantajakson jälkeiseen tutkimiseen, jotta nähdään tapahtuneet muutokset. Lähtöarvoihin verrataan esimerkiksi vuoden jälkeen tehdyn mittauksen tuloksia. Ohjelmaan kirjataan toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä mittarit, joilla mitataan tapahtuneet muutokset. Vastuuraportointi toteutetaan näiden tulosten pohjalta.

Yhdistyksessä toimintaa mitataan arviointiohjelmalla, jossa toiminnan ja hankkeiden arviointi toteutetaan ennalta suunnitellussa aikataulussa (vuosikello). Tämä arviointisuunnitelma pitää sisällään työntekijöiden itsearvion, sidosryhmäkyselyt, mahdolliset vapaaehtoisten arvioinnit, sekä asiakkaiden yleisarvioinnin. Tämän lisäksi hankkeissa toteutetaan vaikuttavuusarviointia, jossa

jokainen asiakas arvioi omaa tilannettaan ja sen kehittymistä tietyin seuranta-jaksoin. (Porin Sininauha, n.d.b, s. 20.) Yhteiskuntasitoumuksen mukana tulee omat raportointi- ja seuranta-alustat (Kestävän kehityksen toimikunta, 2016, s. 7). Mittareina käytetään myös kirjattujen lukujen seuraamista hävikin ja energian kulutuksen seurannassa.

7.2.1 Ympäristövastuu

Ympäristö on laaja käsite ja se sisältää niin luontoon liittyvät asiat kuin muut ihmiset ja kulttuurin. Taulukossa 1 on tavoitteiksi kirjattu kestävän kehityksen periaatteet kokonaisuutena sekä yhteiskuntasitoumus, mutta myös yksityiskohtaisemmin hiilijalanjäljen pienentäminen ja materiaalihävikin vähentäminen ilmastotekoina sekä kestävänä kuluttamisena. Kestävän kehityksen periaatteet ovat olleet jo käytössä huoneentauluina (liite 2) yhdistyksen eri toimipaikoissa ja tämä on ollut toimiva idea muistuttamassa sitoutumisesta.

Mittaukset tehdään toteutumisen raportointina, esimerkiksi energiankulutuksen seuraamisella ja hävikkimäärien kirjaamisella. Näissä tapahtuvia muutoksia seurataan lähtötilanteesta raportointijakson loppuun. Seuranta auttaa tekemään korjaavia toimenpiteitä kesken jakson, jos huomataan negatiivista suuntaa tavoitteille. Ja jos tavoitteet eivät toteudu, raportointivaiheessa pohditaan syitä sille.

Myöhemmin voisi ottaa haasteellisena tavoitteena mukaan ympäristön asukkaiden hyvinvoinnin. Asumispalveluiden asiakkaiden käytös voi aiheuttaa rauhattomuutta ympäristössä ja tämän vaikutuksen vähentäminen voisi olla yhtenä tavoitteena. Sopivien toimenpiteiden kehittämiseen tarvitaan yhteistyötä useiden tahojen kanssa. Mittaus voidaan suorittaa esimerkiksi hälytysmäärien seurannalla, lähialueen asukkaille tehdyillä kyselyillä tai palautteita arvioimalla.

Taulukko 1. Ympäristövastuun tavoitteet.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Mittarit
Agenda2030: kulttuurinen, taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen	Toimipistekohtaisesti määritettyjen huoneentaulujen mukaisesti	Toteutumisen raportointi
Yhteiskuntasitoumus 2050	Sitoumuksen tekeminen	Yhteiskuntasitoumuksen raportointi- ja seuranta-alusta
Hiilijalanjälki pienemmäksi 	Hävikin ja energian käytön vähentäminen	Toteutumisen raportointi
Materiaalihävikin vähentäminen (myös taloudellisessa vastuussa) 	Tavaroista huolehtiminen, vanhan korjaaminen	Seuranta uusimistarpeelle
Ympäristön hyvinvointi 	Rauhattomuuden vähentäminen	Palaute Kyselyt lähiasukkailla

7.2.2 Sosiaalinen vastuu

Yhdistyksen vastuullisuuden keskiössä on niin asiakkaiden kuin henkilöstön hyvinvointi. Taulukkoon 2 on kirjattu vastuullisuustavoitteet asiakkaiden, henkilöstön ja sidosryhmien osalta. Sidosryhmät on laaja kokonaisuus, jossa toiset toimijat ovat suuremmassa merkityksessä yhdistyksen kannalta mitä toiset, mutta tässä ne menevät vielä yhden otsakkeen alla. Sidosryhmässä on mukana isoimpina tekijöinä muun muassa hallituksen jäsenet, hyvinvointialueen ja kaupungin päättäjät, rahoitusyhteistyökumppanit sekä muut vastaavien palveluiden tarjoajat: kilpailijat tai yhteistyötahot eri kaupungeissa.

Asiakkaiden kohdalla tavoitteena on tyytyväisyys palveluihin ja niiden laatuun (taulukko 2). Tarjottavien palveluiden tulisi olla riittävät kohdennettuihin tarpeisiin nähden. Toimintaa kehitetään jatkuvasti vastaamaan muuttuvia tarpeita ja

esimerkiksi asumispalveluita varten yhdistyksessä laaditaan omavalvontasuunnitelmat. Mittareina on arviointiohjelma vuosikellon mukaisesti sekä asiakkaiden tekemä vaikuttavuuden arviointi, jossa jokainen asiakas arvioi omaa tilannettaan ja sen kehittymistä tietyn seurantajakson aikana. Arviointiohjelmaan sisältyy työntekijöiden itsearviointi, sidosryhmäkysely, vapaaehtoisten arvioinnit sekä asiakkaiden yleisarviointi. (Porin Sininauha, n.d.b, s. 20.)

Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen ovat yhdistykselle tärkeimpiä tekijöitä. Yhdistyksessä panostetaan koulutukseen sekä työssä jaksamiseen ja turvallisuuteen. Näitä jatketaan ja seurataan tilanteita ja tapahtumia turvallisuuden kannalta. Riskikartoitukset vaara- ja uhkatilanteiden osalta toimivat mittarina ja muuttuvaan turvallisuustilanteeseen tulee puuttua nopeasti.

Työyhteisössä kehittämiskohteeksi on koettu viestintä. Yhdistyksen toimipisteitä on neljä eri puolilla kaupunkia ja tiedon kulkeminen näiden yksiköiden välillä on koettu haasteelliseksi. Pohdinnassa on ollut, minkä kanavien kautta tämä olisi helpoin ja toimivin tapa toteuttaa. Päivittäisviestinnälle luo rajat ajalliset haasteet. Tätä varten tulisi kartuttaa henkilöstöltä, mistä halutaan tietoa, miten usein ja minkä kanavan kautta sen saavutettavuus olisi helpoin.

Yhtenä isona tavoitteena yhdistykselle on saada sitoutettua sidosryhmät mukaan vastuullisuusohjelmaan. Tämä onnistuu aktiivisella yhteistyöllä ja innostamalla mukaan kehittämistyöhön. Tähän voidaan valita jokin tietty sidosryhmä yhteistyökumppaniksi, jonka kanssa lähdetään viemään yhdessä sovittua projektia tai teemaa eteenpäin.

Toimintakertomuksessa (2022, s. 20) on yhteistyötahoille suunnatun kyselyn tulokset, jossa parantamisen varana pidettiin yhdistyksen toiminnan tunteista: kyselyn tulos oli keskiarvona 3,3 (kun maksimi 4). Tunnettuuden lisääminen on yksi tärkeä kilpailutekijä. Tähän päästään aktiivisella yhteistyöllä ja viestinnän lisäämisellä myös yhteistyötahojen suuntaan ja vastuullisuusohjelma on yksi hyvä lisä tähän. Sininauhan toiminta ja palvelut tulee saada myös kohderyhmien ja tarvisijoiden tietoon, jotta he löytävät palveluiden äärelle.

Yhdistyksen strategiassa on yhtenä tavoitteena arjessa tunnistettujen rakenteellisten ongelmien korjaaminen. Tästä teemasta kannattaa miettiä myöhemmin mukaan yksityiskohtainen ongelma tai ongelmat, joiden korjaamiseksi tehdään aktiivista vaikuttamistyötä raportointikauden ajan (kuten nyt hallituksen kaavailemat etuuksiin tehtävät leikkaukset). Vaikuttamistyötä on tehty verkostoissa erilaisilla julkilausumilla, osallistumalla lakiesitysten lausuntokierroksille, mielipidekirjoituksilla, asiantuntijapuheenvuoroilla sekä tiedottamalla havaituista ongelmista virkamiehiä ja luottamustoimessa toimivia henkilöitä (Makko-
nen, 2023).

Taulukko 2. Sosiaalisen vastuun tavoitteet.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Mittarit
Asiakastyytyväisyys palveluittain 	Toiminnan kehittäminen Omavalvontasuunnitelmat	Asiakastyytyväisyyskyselyt Kuntoutumisen seurantamittari Toteutumisen seuraaminen
Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen 	Kannustaminen koulutukseen ja perehdytys Työhyvinvoinnista huolehtiminen Viestinnän lisääminen Työsuojeluun panostaminen	Osaamisen kartoitus Hyvinvointi- ja tyytyväisyyskyselyt Riskikartoitukset vaara- tai uhkatilanteiden osalta
Sidosryhmien sitouttaminen, 	Aktiivinen yhteistyö, kehittämistyöhön innostaminen Tunnettuuden lisääminen	Kyselyt yhteistyötahoille Kyselyt Some-seuranta
Rakenteellisten ongelmien korjaaminen 	Viestintä yhteistyötahoille sekä ympäristölle Vaikuttamistyö	Kyselyt Muutosten seuraaminen

7.2.3 Taloudellis-hallinnollinen vastuu

Taloudellis-hallinnollisen vastuun tavoitteet toimenpiteineen ja mittareineen on kerätty taulukkoon 3. Hankkeet ja palvelut pyörivät niihin osoitettujen rahoitusten pohjalta; näiden varojen kohdentaminen oikein on yksi tärkeimmistä osaamisalueista ja tähän liittyy palvelulupausten lunastaminen. Toiminnalle asetetut tavoitteet on kerrottu niin rahoituksen myöntäjälle kuin palveluiden käyttäjällekkin. Lupaukset tulee lunastaa kumpaankin suuntaan ja mittauksia tehdään arviointiohjelmalla sekä vaikuttavuusarvioinnilla.

Yhdistyksen tavoitteena on luottamuksen ylläpitäminen ja lisääminen: tähän päästään edelleen avoimella ja läpinäkyvällä toiminnalla. Luottamusta lisää palvelulupausten pitäminen, tyytyväiset asiakkaat sekä omasta toiminnasta viestintä. Luottamusta tarvitaan myös ympäristöltä, kuten lähialueiden muilta asukkailta.

Tietämyksen lisääminen yhdistyksestä ja sen toiminnasta liittyy sosiaalisen vastuun tavoitteiden kanssa. Yhdistyksen toiminnan tuntemisessa oli parantamisen varaa ja tämä vaikuttaa yhdistyksen menestymiseen kilpailutilanteessaakin. Imagon uudistaminen ja kirkastaminen oli mukana yhdistyksen strategiassa ja sillä saadaan vaikutettua yhdistyksestä ja sen toiminnasta syntyviin mielikuviin. Näiden mittaamista voidaan tehdä kyselyillä.

Kustannuksia pyritään vähentämään pitämällä hankinnoista huolta ja korjaamalla korjattavissa olevia tavaroita. Tätä voidaan mitata seuraamalla uusimistarvetta. Kustannuksia saa vähennettyä myös ympäristövastuun energian vähentämisen ja hävikkiseurannan myötä.

Taulukko 3. Taloudellis-hallinnollisen vastuun tavoitteet.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Mittarit
Palvelulupausten lunastaminen 	Toiminta lupauksen mukaisesti	Arviointiohjelmat Vaikuttavuusarviointi
Luottamuksen lisääminen 	Avoin ja läpinäkyvä toiminta	Kyselyt yhteistyötahoille
Tietämysten lisääminen 	Viestinnän lisääminen Imagon uudistaminen ja kiristäminen	Kyselyt
Kustannusten vähentäminen 	Tavaroista huolehtiminen, korjaaminen Energian käytön ja hävikin vähentäminen (myös ympäristövastuussa)	Seuranta uusimistarpeelle Kirjaukset, seuranta

7.3 Valmis suunnitelma

Hahmottelin valmiin vastuullisuusohjelman edellisten tavoitteiden pohjalta ja kirjoitin sen yhdistyksen näkökulmasta (liite 3). Käytin pohjina yhdistyksen strategiassa olevia sinisiä taustoja. Pidin tarkoituksella suunnitelman alkuun yksinkertaisena, jotta uusi ohjelma sisäistetään helpolla mukaan yhdistyksen toimintaan. Sininauha voi pohtia tulevat kehityskohteet sen hetkisen tilanteensa mukaan, kun vastuullisuusohjelman käyttöönotto tai päivittäminen ovat ajankohtaisia.

Liitteessä 3 olevan ohjelman vastualueet on nimetty enemmän yhdistyksen näköisiksi: ympäristövastuu on nimeltään ”Kestävän kehityksen periaatteet”, sosiaalinen vastuu on ”Ihmisten asialla” ja taloudellis-hallinnollinen vastualue on nimellä ”Luotettava ja avoin toimija”. Jokaisessa vastuualueessa on

muutama teema, joilla lähdetään yhdistyksen toimintaa avaamaan. Mittarit tarkentuvat siinä vaiheessa, kun ohjelmaa aletaan viedä käytännön tasolle.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tavoitteenani oli saada tehtyä yhdistykselle hyödyllinen vastuullisuusohjelman suunnitelma, jonka pohjalta heidän olisi helpompi lähteä toteuttamaan sopivia tavoitteita. Opinnäytetyöni auttaisi myös tiedonkeruussa ja tulevassa raportoinnissa. Tutkimukseni luotettavuutta on vaikea arvioida, koska suunnitelma on oma näkemykseni sen hetkisestä yhdistyksen tilanteesta. Olen tehnyt oman tulkintani aineistoon ja teoriaan pohjautuen: olen ottanut huomioon toiveen ohjelman pohjautumisesta strategiaan ja arvoihin, mutta tuonut teoriasta oppimiani yksityiskohtaisempia ideoita suunnitelmaan. Oma näkemykseni vastuullisuusohjelmasta laajentui prosessin edetessä ja sain siitä paljon syvällisemmän kuvan. Vastuullisuusohjelma ei ole ainoastaan kertomus kaikesta hyvästä, mitä valmiiksi tehdään, vaan se voi olla oikeasti toimintaa hyödyttävä ja kehittävä kokonaisuus.

Vastuullisuusohjelmasta kannattaa tehdä alkuun yksinkertainen ja selkeä. Kun siihen otetut teemat on saatu mukaan luonnolliseksi osaksi yhdistyksen toimintaa ja raportointi käy rutiinilla, voidaan lähteä hakemaan kunnianhimoisempia tavoitteita. Alkuun täytyy päättää työnjaot raportin eri osioiden toteutuksen kesken sekä raportin laadinnan osalta. Kun toteutuspuoli saadaan toimimaan, voidaan alkaa keskittyä enemmän sisältöön. Jatkotyönä ehdottaisin vastuullisuusraportin laatimista vastuullisuusohjelman pohjalta.

Satakunnan Sininauhan haastatteluissa ilmeni haasteellinen tilanne koskien henkilökunnan pysyvyyttä. Vaikka yhdistyksessä kannustetaan itsensä kehittämiseen ja koulutukseen, se voi johtaa työntekijän menettämiseen. Yhdistyksessä on raamit henkilöstön koulutustasolle ja palkkaukselle, mikä voi johtaa siihen, ettei korkeammin koulutetulle löydy enää koulutusta vastaavaa työtä

yhdistyksessä tai työtä on tarjolla toisaalla paremmalla palkkatasolla. Tämä on ongelmallista Sininauhalle, jossa henkilökunnan osaaminen on yksi menestystekijöistä, mutta jonka toiminta pohjautuu pitkälti myönnettyyn rahoitukseen.

Epävarmuus rahoituksen jatkumisesta tai kilpailutuksen voittamisesta palvelutuotannossa tuo vaikeuksia pitkäkestoisten suunnitelmien laatimiseen. Toiminnan kehittäminen viiden vuoden päähän on riskialtista, kun rahoitus myönnetään vuodeksi, pari kerrallaan. Epävarmuus jatkumisesta ei voi olla vaikuttamatta henkilöstön hyvinvointiin ja jaksamiseen johtotasolta lähtien, vaikka tällaisessa toiminnassa se on tullut vuosien aikana tutuksi. Myös viestintä on koettu haasteelliseksi ja siihen kannattaa etsiä toimivia keinoja. Etäisyydet toimipisteiden välillä aiheuttavat tiedon kulussa katkoksia ja voivat pahimmillaan johtaa isompaan tyytymättömyyteen henkilökunnan keskuudessa.

Sidosryhmien sitouttaminen mukaan ohjelmaan on suuri haaste, koska yksi tärkeimmistä sidosryhmistä ovat asiakkaat. Myös yhteistyötahojen aito mukaan saaminen vaatinee pitkäjänteistä työtä. Sidosryhmistä henkilöstön saanee helpoiten tutustumaan vastuullisuusohjelmaan sekä sitoutettua siihen. Kun tavoitteet pidetään tarpeeksi konkreettisina, ne voidaan helpommin omaksumaan mukaan omaan toimintaan. Tässä ryhmässä voi olla vielä käyttämätöntä potentiaalia yhdistyksen kehittymistä ajatellen.

Aiempien kyselyiden perusteella Sininauha ei ollut vielä liian tunnettu palveluntuottaja, joten vastuullisuusohjelmalla saadaan lisättyä tietoisuutta yhdistyksen jo itsessään vastuullisesta toiminnasta. Vastuullisuusohjelman tuominen kaikkien sidosryhmien tietoisuuteen vaatii useampaa tiedotuskanavaa, ohjelman jakoa useissa yhteyksissä ja sen esille tuomista osana yhdistyksen toimintaa. Yhdistyksen toiminta kannattaa peilata ohjelman kautta, jotta vastuullisuus nähdään luonnollisena osana sitä eikä vain irrallisena selostuksena kaikesta hyvästä, mitä on, mitä tehdään tai aiotaan tehdä. Kun ohjelma tarjoillaan kiinteänä osana yhdistyksen toimintaa, on siihen helpompi sitouttaa yhteistyökumppanitkin mukaan. Kunnianhimoisesti toteutettu vastuullisuusohjelma lisää yhdistyksen uskottavuutta.

LÄHTEET

Arvonlisäverolaki 1501/1993. Haettu 6.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501>

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU, annettu 22 päivänä lokakuuta 2014, neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta. EUVL L 330, 15.11.2014, s. 1–9. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>

GRI. (2023). How to use the GRI Standards / GRI Standards English Language. Haettu 17.9.2023 osoitteesta <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita (15., uudistettu painos). Tammi.

Jussila, M. (2010). Yhteiskuntavastuu. Nyt. Infor.

Juutinen, S. (2016). Strategisen yritysvastuun käsikirja. Talentum Pro. <https://www.ellibslibrary.com>

Jätelaki 646/2011. Haettu 5.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110646>

Kananen, J. (2017). Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kestävän kehityksen toimikunta. (20.4.2016). Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutus. <https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/FINAL+Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+yhteiskuntasitoutus+20+4+2016.pdf/d2d827e7-033a-4d2b-9239-aed6605a12c4/FINAL+Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+yhteiskuntasitoutus+20+4+2016.pdf?t=1461841225000>

Koipijärvi, T., & Kuvaja, S. (2020). Yritysvastuu 2.0: Johtamisen uusi normaali (2., uudistettu painos). Kauppakamari.

Koivisto, M. (21.11.2023). Porin Sininauha vaihtaa nimensä – taustalla hyvinvointialueen tuoma muutos. Satakunnan Kansa. <https://www.satakunnan-kansa.fi/satakunta/art-2000010005732.html>

KOM/2011/681. Euroopan komission tiedonanto annettu 25.11.2011 yritysten yhteiskuntavastuuta koskevasta uudistetusta EU:n strategiasta vuosiksi 2011–2014. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0681&from=DE>

KPL 1336/1997. Kirjanpitolaki. Haettu 3.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

Kurittu, K. (2018). Yritysvastuuraportointi: Kiinnostavan viestinnän käsikirja. Alma.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021. Haettu 24.9.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210612>

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011. Haettu 24.9.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110922>

Liappis, H., Pentikäinen, M., & Vanhala, A. (2019). Menesty yritysvastuulla: Käsikirja kokonaisuuteen. Edita Publishing Oy.

Lindroos, N., & markkinaosasto, T. j. (2016a). Jos ei voi rahalla mitata, millä sitten? Yhteiskuntavastuun mittarit vertailussa. Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-134-0>

Lindroos, N., & markkinaosasto, T. j. (2016b). Yhteiskuntavastuu ja sääntely – Katsaus yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyviin sääntelykehityskulkuihin eri puolilla maailmaa II. Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-122-7>

Lydman, K., Kempainen, S., Laaksonen, L., & Lahti, I. (2022). Yhdistys ja säätiö: Oikeudelliset kysymykset, tilinpäätös, verotus ja hallinto (3., uudistettu laitos.). Tietosanoma.

Makkonen, I. (13.11.2023). Kehittämispäällikkö lida Makkosen sähköposti Kati Virtaselle.

Niskala, M., Pajunen, T., & Tarna, K. (2009). Yhteiskuntavastuun raportointi: Raportointi ja laskentaperiaatteet. KHT-Media.

Niskala, M., Pajunen, T., & Tarna-Mani, K. (2015). Yritysvastuu: Raportointi- ja laskentaperiaatteet. ST-Akatemia Oy. [https://www.stakatemiaonline-fi.lillukka.samk.fi/](https://www.stakatemiaonline.fi/lillukka.samk.fi/)

Ollikainen, R. (2004). Yhteisvastuusta ja yhteiskuntavastuusta. Teoksessa R. Järvinen (toim.), Yhteiskuntavastuu: Näkökulmia yritysten ja julkisyhteisöjen yhteiskunnalliseen vastuuseen (s. 77–98). Tampere University Press: Taju [jakaja].

Perustuslaki 731/1999. Suomen perustuslaki. Haettu 5.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Porin Sininauha. (n.d.a). Porin Sininauhan Strategia 2022–2025. <https://www.porinsininauha.fi/wp-content/uploads/2023/03/Porin-Sininauha-strategia-2022-2025.pdf>

Porin Sininauha. (n.d.b). Toimintakertomus 2022.

Porin Sininauha. (n.d.c). Toimintasuunnitelma 2023.

Suomen standardisoimisliitto. (2006). Yritysten yhteiskuntavastuu: Ohjeita. Suomen standardisoimisliitto.

TEM. (2023) Työ- ja elinkeinoministeriö. Vastuullisuusraportointi.
<https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>

Tuloverolaki 1535/1992. Haettu 6.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535>

Työturvallisuuslaki 738/2002. Haettu 5.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Valtioneuvosto. (n.d.a). Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030. Haettu 16.8.2023 osoitteesta <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>

Valtioneuvosto. (n.d.b). Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus. Haettu 29.10.2023 osoitteesta <https://kestavakehitys.fi/sitoumus2050>

Vanhala, A., Ristaniemi, M., Dahqvist, M., Heasman, L., Kumpula, A., Lautjärvi, K., ... Wuolijoki, S. (2022). Yritysvastuu & oikeus. Kauppakamari.

Yhdistyslaki 503/1989. Haettu 5.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503>

Ympäristönsuojelulaki 527/2014. Haettu 5.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140527>

LIITE 1: PORIN SININAUHAN STRATEGIA 2022–2025

Porin Sininauha

PORIN SININAUHAN STRATEGIA 2022-2025

Porin Sininauha ry on vuonna 1965 kristillisen arvopohjan varaan perustettu yleishyödyllinen yhdistys.

TOIMINTA-AJATUKSEMME

Tehtävänäamme on kulkea ihmisten rinnalla ja tukea heitä erilaisissa elämäntilanteissa. Tarjoamme heille toivoa ja iloa sekä uuden alun mahdollisuuksia.

TAVOITETILAMME

Olemme luotettava ja innovatiivinen toimija, joka on tunnettu ja tunnustettu sosiaali- ja työllisyyspalveluiden kehittäjä Satakunnassa.

ARVOMME

Kunnioitamme jokaisen ihmisarvoa ja ainutlaatuisuutta. Kohtaamme kaikki yhdenvertaisesti ja myötätuntoisesti. Työskentelemme sosiaalisuuden oikeudenmukaisuuden puolesta. Käytämme rohkeasti yhteiskunnallisessa keskustelussa syrjään jäävien ihmisten ääntä. Noudatamme toiminnassamme kestävän kehityksen periaatteita.

KRIITTISET MENESTYSTEKIJÄMME

Vaikuttavat ja saavutettavat palvelut

Sininauhassa tuotettavat palvelut elävät jatkuvassa dialogissa niiden käyttäjien kanssa ja muovautuvat joustavasti ajassa sekä elämäntilanteissa ilmenevien tarpeiden mukaan. Monipuolinen palveluvalikoima, laaja sidosryhmäyhteistyö sekä joustava organisaatio mahdollistavat yksilöllisten palvelukokonaisuuksien rakentamisen. Palveluiden vaikuttavuutta ja tyytyväisyyttä niihin mittaamme säännöllisesti sidosryhmille sekä palveluiden käyttäjille suunnatuin kyselyin.

Reagoiva kehittäminen

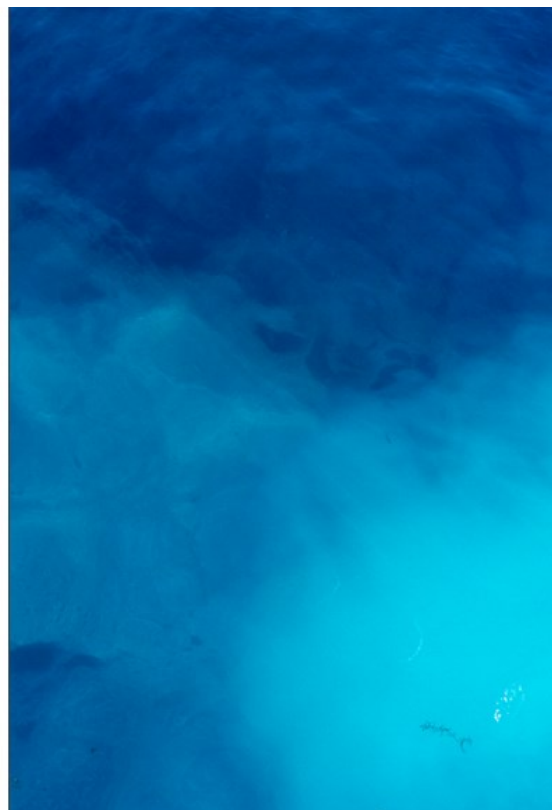
Matala byrokratia ja näköalapaikka ihmisten arkeen mahdollistavat nopean reagoinnin yhteiskunnan ja yksilön tarpeisiin. Kehittämistyöhön innostetaan mukaan kaikkia järjestön osapuolia.

Yhteistyö

Teemme aktiivisesti yhteistyötä kumppanien näkökulmia ja osaamista kunnioittaen. Rakennamme ennakkoluulottomasti uudenlaisia kumppanuuksia paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.

STRATEGINEN TAHTOTILAMME

Lunastamme asiantuntijaroolin sosiaali- ja työllisyyspalveluiden tuottajana ja kohtaamiemme ihmisryhmien tarpeiden ymmärtäjänä. Teemme rohkeita avauksia uusien innovaatioiden ja kumppanuuksien saavuttamiseksi. Lisäämme ihmisten tietämystä Sininauhan tuottamista palveluista. Tunnistamme arjessa kohtaamamme rakenteelliset ongelmat ja teemme vaikuttamistyötä niiden korjaamiseksi. Etsimme toiminnastamme mahdollisuuksia edistää kestävän kehityksen periaatteita ja laadimme Agenda 2030 mukaisen yhteiskuntasitoumuksen niiden toteuttamiseksi.

LIITE 2: KESTÄVÄN KEHITYKSEN HUONEENTAULUT 2023

Ratapihan asumisyksikkö

Kestävän kehityksen huoneentaulu 2023

KULTTUURINEN KESTÄVYYS
Kehitämme ulkoista tiedotusta.
Mitä voisimme tiedottaa muulle organisaatiolle?

TALOUDELLINEN KESTÄVYYS
Otamme selvää palvelulupauksesta ja toimimme sen mukaisesti.

SOSIAALINEN KESTÄVYYS
Huolehdimme omasta työssäjaksamisesta.

EKOLOGINEN KESTÄVYYS
Vähennämme kahvihävikkiä.

Varikon asumisyksikkö

Kestävän kehityksen huoneentaulu 2023

KULTTUURINEN KESTÄVYYS
Kehitämme ulkoista tiedottamista.
Varikon toiminnasta tiedottaminen (esim. some)

TALOUDELLINEN KESTÄVYYS
Luetteloimme lainattavat tavarat.

SOSIAALINEN KESTÄVYYS
Tutustumme Sininauhan muihin toimintoihin perehdytyksen yhteydessä.

EKOLOGINEN KESTÄVYYS
Tarkkailemme lattialämmitystä.

Isolinna

Kestävän kehityksen huoneentaulu 2023

KULTTUURINEN KESTÄVYYS

Perustamme Some-tiimin.

TALOUDELLINEN KESTÄVYYS

Suosimme hankinnoissa kestäviä ja korjattavia tuotteita.
(esim. Fairphone -puhelimia ja Framework -tietokoneita).

SOSIAALINEN KESTÄVYYS

Kiinnitämme erityistä huomiota kohtaamiseen.
Huomioimme, millaisella energialla kohtaamme muut, millaisia äänensävyjä ja eleitä käytämme.

EKOLOGINEN KESTÄVYYS

Hankimme energiatehokkaan pakastimen ruokahävikin vähentämiseksi.

Social Club Lissu

Kestävän kehityksen huoneentaulu 2023

KULTTUURINEN KESTÄVYYS

Perustamme pienryhmäkeskusteluja "ongelmien" ratkaisemiseksi.

TALOUDELLINEN KESTÄVYYS

Huolehdimme yleisestä siisteydestä ja tavaroiden kestävydestä.
Jokainen huolehtii omat jälkensä ja tavaransa

SOSIAALINEN KESTÄVYYS

Kartoitamme vaarojen arvioinnin, jotta kaikilla on turvallinen olo Lissussa.

EKOLOGINEN KESTÄVYYS

Vähennämme ruokahävikkiä entisestään.
Otamme sopivan kokoiset annokset. Laitamme esille "maistelulusikat" maistamista varten.

LIITE 3: LUONNOS VASTUULLISUUSOHJELMAKSI

Satakunnan Sininauha Vastuullisuusohjelma

Satakunnan Sininauha ry on vuonna 1965 kristillisen arvopohjan varaan perutettu yleishyödyllinen yhdistys.

Vastuullisuus on koko toimintamme pohjana. Vastuullisuusohjelma on läpileikkaus toiminnastamme ja olemme ottaneet siihen mukaan niin asiakkaamme, henkilökuntamme kuin ympäristömme. Olemme mukana edistämässä kestävän kehityksen periaatteita. Toimintamme on luotettavaa, innovatiivista sekä avointa. Haluamme kulkea edelläkävijöinä ja sitouttaa mukaan myös yhteistyökumppanimme.

Ympäristövastuu:
Kestävä kehitys

Sosiaalinen vastuu:
Ihmisten asialla

Taloudellinen vastuu:
Luotettava ja avoin toimija

Kestävän kehityksen periaatteet

- ❖ Olemme sitoutuneet Agenda2030 toimintaohjelmaan. Käytössämme on toimipisteillä huoneentaulut, joihin on määritelty konkreettiset toimet.
 - Sitoutumisemme:

3 Terveellinen hyvinvointi	4 Aika ja koulutus	10 Eroittomus ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus	11 Kestävä kaupunki ja yhteisöt
12 Vastuullinen kulutus	13 Ilmasto- ja ympäristöasiat	16 Rauha ja oikeudenmukaisuus	17 Yhteisöt ja kumppanit
- ❖ Tavoitteenamme on täyttää Yhteiskuntasitoumus 2050 ja toimia valittujen teemojen mukaisesti.
 - Toimenpidesitoumukset seuraaviin teemoihin:
 - Yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin kaikille yhteiskunnan jäsenille
 - Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja paikallisyhteisöjä
 - Luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat
- ❖ Pyrimme pienentämään hiilijalanjälkeämme sekä vähentämään syntyvää hävikkiä.
 - Mittarina: energian kulutuksen ja hävikin laskeminen

Ihmisten asialla

- ❖ Kuljemme tukea tarvitsevien rinnalla ja tarjoamme palveluja erilaisiin elämäntilanteisiin. Kunnioitamme jokaisen ihmisarvoa ja ainutlaatuisuutta. Työskentelemme sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta ja käytämme rohkeasti yhteiskunnallisessa keskustelussa syrjäin jäävien ääntä. Meillä tuotettavat palvelut muovautuvat joustavasti tarpeiden mukaan ja tavoitteenamme on tyytyväiset asiakkaat.
 - Mittarina: asiakastyytyväisyyskyselyt
- ❖ Henkilöstö on tärkein voimavaramme ja henkilöstön osaaminen kriittinen menestystekijämme. Tuemme kouluttautumista ja huolehdimme työhyvinvoinnista sekä työturvallisuudesta. Pyrimme kehittymään viestinnässä eri toimipisteiden välillä.
 - Mittarina: hyvinvointikyselyt ja riskikartoitukset
- ❖ Huomioimme sidosryhmämme ja teemme aktiivista yhteistyötä kumppanimme kanssa kunnioittaen samalla heidän näkökulmiaan ja osaamistaan. Tavoitteenamme on tehdä yhdessä vastuullisia asioita sekä lisätä toimintamme tunnettua.
 - Mittarina: kyselyt yhteistyötahoille

Luotettava ja avoin toimija

- ❖ Lunastamme palvelulupauksemme: toimimme luvatusi, ennalta-arvattavasti ja vastuullisesti. Monipuolinen palveluvalikoimamme elää jatkuvassa dialogissa käyttäjien kanssa ja pyrimme innostamaan kehittämistyöhön kaikkia osapuolia.
 - Mittarina: arviointiohjelmat ja vaikuttavuusarvioinnit

- ❖ Olemme luotettava toimija: toimintamme on läpinäkyvää ja avointa. Pidämme palvelulupauksemme ja viestimme toiminnastamme avoimesti. Noudatamme hyvää hallintotapaa.
 - Mittarina: Kyselyt

- ❖ Pyrimme lisäämään ihmisten tietämystä Sininauhasta sekä tuottamistamme palveluista. Haluamme asiakkaiden löytävän palveluidemme pariin ja yhteistyökumppaneiden lähtevän mukaan kehitysyhteistyöhön.
 - Mittarina: Kyselyt